Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 43 (245) | ГОД VI | БЕЛАСТОК 22 КАСТРЫЧНІКА 1961 ГОДА | ЦАНА 60 ГР

ГІСТАРЫЧНЫ З'ЕЗД БУДАЎНІКОЎ КАМУНІЗМА РАСПАЧАЎ СВАЮ ПРАЦУ

17 КАСТРЫЧНІКА Ў МАСКВЕ РАСПАЧАЎ СВАЮ ПРАЦУ XXII З'ЕЗД КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА. З'ЕЗД ПРЫМЕ НОВУЮ ПРАГРАМУ — ПРАГРАМУ БУДАЎНІЦТВА КАМУНІЗМА.

У АБРАДАХ З'ЕЗДУ ПРЫМАЕ ЎДЗЕЛ 4.408 ДЭЛЕГАТАЎ З РАШАЮЧЫМ ГОЛАСАМ І 405 З ГОЛАСАМ ДАРАДЧЫМ. НА З'ЕЗД ПРЫБЫЛІ ТАКСАМА ДЭЛЕГАЦЫІ 80 БРАЦКІХ МАРКСІСЦКА-ЛЕНІНСКІХ ПАРТЫЙ. ДЭЛЕГАЦЫЮ ЦЭНТРАЛЬНАГА КАМІТЭТА ПОЛЬСКАЙ АБ'ЯДНАНАЙ РАБОЧАЙ ПАРТЫІ ЎЗНАЧАЛЬВАЕ І САКРАТАР ЦК ПАРП — УЛАДЗІСЛАЎ ГАМУЛКА. У СКЛАД ДЭЛЕГАЦЫІ ЎВАХОДЗЯЦЬ: ЧЛЕНЫ ПАЛІТБЮРО ЦК ПАРП: СТАРШЫНЯ САВЕТА МІНІСТРАЎ — ЮЗЭФ ЦЫРАНКЕВІЧ І СТАРШЫНЯ ЦЭНТРАЛЬНАГА САВЕТА ПРАФЕСІЯНАЛЬНЫХ САЮЗАЎ — ІГНАЦЫ ЛЁГА-САВІНСКІ; САКРАТАР ЦК ПАРП — РЫШАРД СТШЭЛЕЦКІ; ЧЛЕН ЦК І САКРАТАР ВК ПАРП У ЗЯЛЁНАЙ ГУЖЭ — ТАДЭУШ ВЕЧОРЭК І ЧЛЕН ЦК ПАРП, ПАСОЛ ПНР У САВЕЦКІМ САЮЗЕ — БАЛЕСЛАЎ ЯШЧУК.

У ПЕРШЫМ ДНЮ З'ЕЗДУ ВЫСТУПІЎ СА СПРАВАЗДАЎЧЫМ ДАКЛАДАМ ЦЭНТРАЛЬНАГА КАМІТЭТА КПСС І-ШЫ САКРАТАР ЦК КПСС МІКІТА ХРУШЧОЎ.

ГІСТАРЫЧНЫ З'ЕЗД КПСС ВЫКЛІКАЎ НЕБЫВАЛЫ ТВОРЧЫ ЭНТУЗІЯЗМ, ВЯЛІКІ ПРАЦОЎНЫ ЎЗДЫМ У САВЕЦКІМ САЮЗЕ. ВЫКЛІКАЕ ЁН ЖЫВЫ ВОДГУК І Ў СЭРЦАХ ПРАЦОЎНЫХ НАШАЙ КРАІНЫ. З КОЖНЫМ ДНЁМ УСЁ НОВЫЯ ПРАДПРЫЕМСТВЫ ДАКЛАДВАЮЦЬ АБ ПРЫНЯТЫХ ВЫТВОРЧЫХ АБАВЯЗАЦЕЛЬСТВАХ У ГОНАР XXII З'ЕЗДУ КПСС. УСЁ ПРАГРЭСІЎНАЕ ЧАЛАВЕЦТВА З УВАГАЙ СОЧЫЦЬ ЗА АБРАДАМІ З'ЕЗДУ БУДАЎНІКОЎ КАМУНІЗМА І ЖАДАЕ ЯМУ САМЫХ ПЛЁННЫХ ВЫНІКАЎ.

У БРАНСКІХ МЕХАНІЗАТАРАЎ

В. БАРШЧЭЎСКІ

Бранск — невялікае мястэчка на Бельшчыне. Змяшчаецца тут сядзіба прэзідыума ГРН, будынак грамадзянскай міліцыі, прыгожая, новапабудаваная школа, кіно, некалькі крамаў ГС і гэта ўсё. Бранск — мястэчка старое. Вузенькія, не зусім чыстыя вуліцы, старыя дамы. Жыхары, апрача невялікай колькасці мясцовай інтэлігенцыі, займаюцца земляробствам. Налічваецца тут каля 300 гаспадарскіх сем'яў.

Гледзячы звонку на гэтае мястэчка здаецца, што жыццё тут плыве старымі каляінамі. А ўсё ж такі шмат тут новага. І, што бадай найважнейшае, гэтае новае ўсё шырэйшым кругам ахоплівае насельніцтва Бранска, разбураючы ад вякоў устаноўленыя метады і звычаі мястачковых земляробаў. Аб гэтым новым мы гаворым з жыхаром Бранска — грамадзянінам Раманам Яворскім.

Цікавы чалавек Раман Яворскі. І гэта не таму, што, закончыўшы сярэднюю сельскагаспадарчую адукацыю і год сельскагаспадарчай вышэйшай школы, ён далей працуе на сваёй 5-гектаровай гаспадарцы. Цікавыя яго працавітасць і ўпартасць, з якімі ён цвёрда ідзе да накрэсленай мэты — прагрэсу ў сельскай гаспадарцы, ведучы за сабой большасць насельніцтва Бранска.

СПАЧАТКУ БЫЛО ІХ ВОСЕМ

— Сельскагаспадарчы гурток, — расказвае Раман Яворскі, — быў сарганізаваны ў Бранску яшчэ ў 1958 годзе. Запісаліся пераважна мясцовыя багацеі. Мелі яны ўласныя сельгасмашыны. Мэтай іх дзейнасці не было аблягчэнне працы сялян, але супольнае павялічванне сваіх даходаў коштам малазямельных. Бо яны ж у той час мелі ў Бранску манаполію на сельгасмашыны. Вядома, што ў такім сельгасгуртку не было месца малазямельным, а іх жа асноўная большасць у Бранску.

— Таму, — гаворыць Раман Яворскі, — я рашыў выпісацца з гэтага сельгасгуртка.

Пры дапамозе партыйнай арганізацыі Яворскі арганізуе другі сельгасгурток. Цяжкі гэта быў пачатак. Багацеі бачылі ў другім гуртку сваіх канкурэнтаў. Таму пускалі сярод насельніцтва ўсялякія плёткі.

— Не прыступайце, кажуць, да гуртка Яворскага, бо ён арганізуе «калгас».

— Спачатку было нас 8, — успамінае Яворскі. — Але ўжо ў 1959 годзе запісалася 18 новых членаў, малазямельных сялян.

Вядома, сельгасгурток без машын не можа існаваць. Але як жа іх купіць, калі гурток складаецца з беднаты, якая на прадвесні ледзь канец з канцом звязала?

З дапамогай прыйшлі мясцовыя ўлады. Кожны з членаў гуртка атрымаў пазыку і ўлажыў яе як індывідуальную складчыну на пакупку супольных сельгасмашын.

За гэтыя грошы ў пачатку 1960 года купілі трактар з камплектам сельгасмашын і малацільны агрэгат.

ТРАКТАР ЦЯГНЕ Ў ГУРТОК

— Пачаткова, — расказвае Раман Яворскі, — людзі наогул коса глядзелі на нашыя пачынанні. Але, калі ўбачылі,

(Працяг на стар. 4)

Чытачы нашых аповесцей!

У наступным нумары раскажам аб новых малавядомых эпізодах баявой дзейнасці Мікалая Кузняцова, аб якім мы нядаўна даведаліся.

Таксама ў наступным нумары пазнаёмім чытачоў з беларускай тэматыкай у прозе Яўгенія Кабатца, сучаснага польскага пісьменніка, які ў сваёй творчасці шмат увагі прысвячае беларусам.

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю

ШТО НОВАГА Ў БЕЛЬСКІМ ЛІЦЭІ

— Добры дзень, Яраслаў Васільевіч! — вітаю дырэктара беларускага ліцэя ў Бельску. — Што новага ў Вас у школе?

— Перш за ўсё — вялікі наплыў вучняў у першыя і восьмыя класы. Такога наплыву я яшчэ не памятаю, хаця ў беларускім школьніцтве — тут у Бельску — працую ўжо 14 год. Маем зараз два першыя класы. Вучыцца ў іх 57 вучняў. А да гэтага часу ў першым класе налічвалася найбольш 20 дзяцей. Восьмых класаў таксама маем два, але і так не змаглі мы прыняць усіх ахвотных вучыцца ў нашай школе.

— Чым растлумачыць гэтае асаблівае зацікаўленне вашым ліцэем?

— У новым будынку маем зараз вельмі добрыя ўмовы для навучання. Школа багата абсталявана шматлікімі

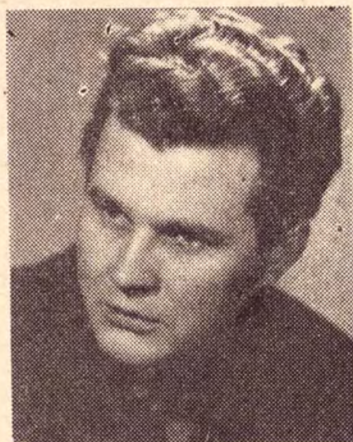
(Працяг на стар. 3)

БЕЛАРУСКАЯ ТЭМАТЫКА Ў СУЧАСНАЙ ПОЛЬСКАЙ ПРОЗЕ

СУСТРЭЧА з Яўгеніем Кабатцам

Некалькі год таму назад на старонках варшаўскага літаратурнага двухтыднёвіка «Вспулчэсносць» выступіла з супольным артыкулам група маладых пісьменнікаў. Яны пісалі тут аб заданнях, якія ставяць перад сваёй творчасцю. У артыкуле адзначалася, што ўсе належаць да пакалення, якога дзяцінства праходзіла ў суровыя гады вайны і гітлераўскай акупацыі, а ранняе юнацтва супала з цяжкімі аднак цікавымі гадамі нараджэння новага грамадска-палітычнага ладу ў Польшчы. Маладыя пісьменнікі выказалі жаданне адлюстроўваць у сваёй творчасці справы звычайных людзей, іх адносіны да падзей, якія самі перажывалі, іх унутраныя канфлікты, радасці, надзеі і расчараванні.

Сярод выступіўшых у «Вспулчэснасці» літаратараў знаходзіўся таксама варшаўскі празаік Яўгеній Кабатц. Ягоная творчасць павінна прадстаўляць для нас асаблівую цікавасць. Маем тут

Яўгеній Кабатц

дачыненне з пісьменнікам, які, уласна кажучы, першы ў маладой польскай прозе смела ўзняў беларускую тэматыку. Гэта ўжо не нейкае далёкае водгулле даўно мінулых год, не нейкія апісанні, афарбаваныя саладжавымі ўспамінамі пісьменніка старога пакалення, які правёў сваё дзяцінства ці юнацкія гады сярод «дабрадушных» беларусаў, а жывая сучаснасць з яе шматграннасцю, з яе часам трагічнымі праявамі. Сведчаннем гэтага з'яўляецца зборнік апавяданняў Я. Кабатца п.з. «П'яны анёл», які выйшаў з друку ў выданні «Іскраў» у 1957 годзе і быў першым прыкметным творчым здабыткам маладога празаіка. Паасобныя змешчаныя ў ім апавяданні пачэрпнуты з беларускага жыцця на Гайнаўшчыне і адлюстроўваюць падзеі параўнальна нядаўняга мінулага. Перад вачыма чытача праходзяць звычайныя людзі: вясковыя кабеты, сялянскія дзеці, старыкі, аджываючыя свой век, зняверчаныя актывісты. Усіх іх аўтар прымушае непасрэдна сутыкнуцца са сваім лёсам, а гэты лёс азначае часта галечу, любоў, хваробу ці снег, у якім замярзае чалавек на смерць. Я. Кабатц намагаецца выявіць нам увесь багаты духоўны свет чалавека, яго самыя запаветныя пачуцці. Такім ён будзе і ў сваіх наступных творах «Рамансе», «Замнога сонца», «Нейтральнай паласе». Гэты апошні твор напісаны супольна з Аляксандрам Мінкоўскім.

Калі разыходзіцца аб зборнік апавяданняў «П'яны анёл», дык здзіўляе нас у ім добрае веданне беларускага жыцця; і не толькі яго рэаліяў, але таксама спраў і з'яў звязаных з ім, што асабліва выяўляецца ў «Трыпціху беларускім». Гэта ўсё выклікала патрэбу бліжэй па-

(Працяг на стар.3)

Новы сакратар ААН?

Для большасці членаў ААН справа рэарганізацыі сакратарыята гэтай арганізацыі з'яўляецца неабходнай і зусім правільнай. Нельга мірыцца з тым, што выканаўчыя функцыі знаходзяцца ў руках аднаго чалавека, які ўдабавак выразна звязаны з групай заходніх дзяржаў. Для нікога не з'яўляецца таямніцай, што значную большасць пасад у сакратарыяце займаюць прадстаўнікі Захаду, а перш за ўсё Злучаных Штатаў. Гэта яны дагэтуль аказвалі вялікі ўплыў на кірунак дзейнасці ААН, што асабліва выразна было відаць у выпадку справы Конга.

У гэтых умовах Савецкі Саюз ад імя ўсіх сацыялістычных дзяржаў выступіў з праектам стварэння трохасабовага сакратарыята, прадстаўляючага тры адметна адрозніваючыеся ад сябе групы членаў ААН. Раўнапраўнымі сакратарамі былі б тады прадстаўнікі сацыялістычнага лагера, імперыялістычных дзяржаў і шматлікай групы нейтральных дзяржаў, якая ў сучаснай структуры сакратарыята не мае магчымасцей сыграць належнай ёй ролі. Трэба адзначыць, што гэтая прапанова, з якой Савецкі Саюз выступіў яшчэ ў мінулым годзе, была адобрана радам несацыялістычных дзяржаў. Аднак супраць яе выступілі Злучаныя Штаты, а таксама іх саюзнікі. Яны баранілі аднаасабовага кіраўніцтва сакратарыята ААН і намагаліся ўнушыць думку, што Савецкі праект аслабіць і разаб'е ААН.

Праўда, што гэтыя аргументы не сустрэліся з прызнаннем, аднак упартасць ЗША не дазваляла вырашыць гэтага пытання: статут ААН прадбачвае, менавіта, што выбар сакратара ці цэлага сакратарыята патрабуе згоды ўсіх членаў Савета Бяспекі, якога пастаянным членам з'яўляецца ЗША.

Каб вырашэнне гэтага важнага пытання не зацягвалася, Савецкі Саюз выступіў з кампраміснай прапановаю. Ён згадзіўся, каб часова, да 1963 года, абавязкі сакратара выконваў адзін чалавек, аднак супольна з групай сваіх намеснікаў, прадстаўляючых асноўныя палітычныя кірункі ў свеце. Савецкая прапанова — гэта доказ велікадушнасці і веры ў значэнне ААН. Злучаныя ж Штаты не маглі адкінуць гэтай прапановы, таму што баяліся страціць свой прэстыж. Такім чынам у Савеце Бяспекі было дасягнута паразуменне; тымчасовым генеральным сакратаром будзе пастаянны прадстаўнік Бірмы ў ААН У-Тант. Гэты чалавек з'яўляецца найстарэйшым па ўзросту прадстаўніком у ААН, мае шматгадовы вопыт у рабоце гэтай арганізацыі і, што самае важнае, з'яўляецца прадстаўніком нейтральнай дзяржавы, не звязанай з ніякімі групамі і блокамі. У Савеце Бяспекі вырашана таксама, што намеснікамі генеральнага сакратара будуць чатыры прадстаўнікі: Савецкага Саюза, Злучаных Штатаў, краін Афрыкі і Азіі, а таксама Лацінскай Амерыкі. У сучасны момант працягваецца яшчэ дыскусія па пытанню аб назначэнні пятага прадстаўніка. У сувязі з гэтым, што заходнія дзяржавы маюць перавагу ў Савеце Бяспекі, савецкі дэлегат прапануе, каб пятым намеснікам генеральнага сакратара быў прадстаўнік адной з краін Усходняй Еўропы. Калі ж разыходзіцца аб Злучаныя Штаты, дык яны хочуць, каб гэтым намеснікам быў прадстаўнік Заходняй Еўропы. Трэба верыць, што таксама ў вырашэнні гэтага пытання з дапамогай прыйдзе кампрамісная прапанова.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

ГІСТОРЫЯ ВЯЛІКАЙ СУЧАСНІЦЫ

Вялікай сучасніцай называюць ракету ў нашыя дні. Створаная геніем сучаснікаў, яна ўварвалася ў касмічныя далячыні, вынесла чалавека з межаў калыскі розуму — Зямлі.

Мільёны людзей на працягу тысячагоддзяў ішлі скрозь вякі да гэтай перамогі. За дзве тысячы гадоў да нараджэння герояў - касманаўтаў невядомыя першаадкрывальнікі закладвалі фундамент іх трыумфаў.

Вялікая сучасніца — ракета з'явілася на свет значна раней, чым паравоз, самалёт, электраматор, ствольная артылерыйская гармата.

Старажытнакітайскі рукапіс аб 47 ракетах Ван Гу напісаны больш чым дзве тысячы гадоў назад. Гэта самае старажытнае ў гісторыі ўпамінанне аб ракетах. Вось што яно расказвае:

Ван Гу зрабіў сорак сем ракет, напоўніў іх чорным порахам, звязаў разам, як пачак алоўкаў, накрыў дыванам і запаліў порах. Дыван - самалёт падняўся над зямлёй, нарадзіў легенды і казкі. І ўзарваўся. Загінуў першы ракетаплавацель, але не загінула мара аб палёце ў неба.

Ідэю агнявых стрэл перанялі ў кітайцаў манголы. Воіны Цімура прымацоўвалі да звычайнай стралы набіты порахам цыліндрык з адтулінай. Са свістам і полымем ляцела ракета - страла. Яна сеяла ў стане ворага страх, запальвала факелы пажараў.

У пачатку XIII стагоддзя агнявыя стрэлы з'явіліся ў Еўропе, а ў Кітаі ў гэты час яны пачалі ўжо знікаць. Вельмі малая была меткасць рэактыўных стрэл, а ў 1232 годзе кітайцы ўжо мелі больш эфектыўную ствольную зброю. Яшчэ праз стагоддзе першыя гарматы і марціры з'явіліся ў еўрапейскіх краінах.

Ствольная артылерыя перамагла. Але ідэя рэактыўнага руху не памёрла. Ракеты пачалі выкарыстоўваць для святочных феерверкаў, у XV—XVII стагоддзях яны час ад часу з'яўляліся на ўзбраенні некаторых еўрапейскіх армій.

У Расіі ракеты атрымалі вялікае развіццё ў канцы XVII — пачатку XVIII стагоддзя. У 1700 годзе Дзямідаў стварыў арыгінальны станок для адначасовага запуску пяці ракет, праабраз будучай «Кацюшы».

Але асабліва шырокае распаўсюджанне ракетная справа набыла ў пачатку XIX стагоддзя. Удасканальваліся канструкцыі парахавых ракет.

Павялічыліся іх магутнасць і дальнабойнасць. Рэактыўныя снарады выкарыстоўваліся ў многіх войнах мінулага стагоддзя. У Расіі першыя магутныя баявыя ракеты стварыў А. Д. Засядзька — чалавек велізарных ваенна - тэхнічных ведаў. Але коснасць і руціна царскай бюракратыі праявіліся і тут. Дзесяткі самых цікавых вынаходак у галіне ракетнай тэхнікі былі назаўсёды пахаваны ў архівах і канцылярыях.

Гэты лёс напаткаў і першую ў свеце падводную лодку, сканструяваную рускім ваенным інжынерам А. А. Шыльдэрам. Лодка Шыльдэра была ўзброена ракетамі, якія маглі паражаць як падводныя, так і надводныя цэлі. Многа пазней такую лодку пабудавалі немцы, якія выкарысталі ідэю рускага вучонага.

Да кастрычніка 1917 года праваляўся ў архівах праект мірнага паветраплавальнага апарата рэактыўнага тыпу. Рухаючая сіла гэтай машыны ўзнікла ў выніку няспыннага спальвання цыліндрыкаў са спрасаванага пораху, якія аўтаматычна ўводзіліся ў камеру спальвання са спецыяльнага кантэйнера.

Аўтарам гэтага праекта быў Мікалай Кібальчыч, рэвалюцыянер, прыгавораны да пакарання смерцю за ўдзел у замаху на цара Аляксандра II. Кібальчыч закончыў свой праект, будучы вязнем Петрапаўлаўскай крэпасці, у 1881 годзе. Першы рэальны праект мірнага выкарыстання ракетнага рухавіка не знайшоў прымянення ў царскай Расіі. Праўда, і ваенныя ракеты праіснавалі толькі да 1878 года. З'явіліся артылерыйскія гарматы з нарэзнымі ствaламі. Яны стралялі далей і дакладней.

Аднак наперакор Жулю Верну, з гарматы на Месяц не пападзеш. Перадавыя вучоныя канца XIX стагоддзя працягвалі пошукі ў галіне тэорыі рэактыўнага руху.

У 1903 годзе ў адным з нумараў пецярбургскага часопіса «Научное обозрение» з'явілася работа нікому не вядомага калужскага настаўніка К. Э. Цыялкоўскага «Даследванне сусветных прастораў рэактыўнымі прыборамі». Гэтую дату прынята лічыць пачаткам першых работ вялікага

(Працяг на стар. 6)

Перадавыя людзі сямігодкі

Намеснік дырэктара інстытута фізікі АН БССР па навуковай частцы Мікалай Барысевіч у лабараторыі інфрачырвоных праменняў. Пад яго кіраўніцтвам праведзена вялікая навукова-даследчая праца. На падставе гэтых доследаў Барысевіч запрапанаваў новы метад устанаўлівання цёплаёмкасці складаных малекул у газавым стане і велічыні іх электроннай энергіі.

У рове, тварам уніз, ляжала мёртвая жанчына. Шкрэда злез з каня і перавярнуў труп. На яго глянуў жоўты старэчы твар з вачнымі ўпадзінамі, забітымі снегам.

— Бацька! Дык гэта ж Блохіна! — крыкнуў Рычард.

Грудзі разведчыцы былі сколатыя нажамі. Ва ўнутранай кішэні пінжака камісар знайшоў пісьмо. Гэта было пісьмо Шмыраву.

«Паважаны М. П., — пісала Блохіна. — Вось ужо чатыры дні прайшло з таго часу, як праводзілі мы апошніх чырвонаармейцаў. І зноў у нас акупацыя, зноў немцы, зноў паліцэйскія... У Астраўскім — гарнізон, стаіць там чатырыста эсэсаўцаў. А ў Суражы іх некалькі тысяч. Учора была ў горадзе, бачыла тагосяго з нашых. Адносна дзяцей — не ведаю, праўда ці не, — перадаюць,

нібы адзінаццатага лютага немцы загадалі...»

На гэтым пісьмо абрывалася. Мінай некалькі разоў прачытаў запіску, дарма намагаючыся ўлавіць яе скрыты сэнс. На сэрцы стала цяжка.

Насустрач паказаліся нямецкія белыя сані. Такія сані тыдзень назад падарыў Чэрняхоўскаму Райцаў. Ці не выбраўся сам палкоўнік у госці да партызан?

У санях сядзелі адзін ваенны і двое цывільных. На шынялі ў ваеннага дзве «шпалы». Не, гэта не Чэрняхоўскі...

Ледзь Мінай зраўняўся з санямі, як тыя спыніліся, і адзін з незнаёмых спытаў у яго, ці далёка да штаба Шмырава.

— Я Шмыраў. А што вам трэба? — адказаў партызан.

— Вось удача! — вылязаючы з саней, засмяяўся незнаёмы. Ён працягнуў руку, і толькі цяпер Мінай пазнаў: дык гэта ж Стулаў, першы сакратар Віцебскага абкома партыі!

Спадарожнік Стулава адрэкамендаваўся старшынёй Віцебскага аб-

ласнога выканаўчага камітэта Рабцавым.

— А мы вас даўно шукаем, — сказаў ён.

Трэцяга седака, у ваенным шынялі, прадставіў Стулаў:

— Маёр Раманаў. Прадстаўнік Беларускага Штаба партызанскага руху.

— Едзем спецыяльна да вас, — вытлумачыў сакратар абкома. — Штаб загадаў нам звязацца з партызанамі Віцебшчыны.

Мінай разам з гасцямі вярнуўся ў Пудаць. Па дарозе Раманаў расказаў, што Штаб партызанскага руху ў Беларусі праводзіць цяпер вялікую работу па аб'яднанні і ўмацаванні партызанскіх сіл у тыле ворага і для гэтага шматлікіх камуністаў спецыяльна выклікаюць у Маскву.

— Пасылайце іх праз Пудаць, — запрапанаваў Мінай. — Без адзінага выстралу бяруся правесці праз лінію фронта і туды, і назад. Дык у нас на правабярэжжы няма цяпер ніводнага немца.

— А як наконт карных экспедыцый? — спытаў Стулаў. — Кажуць, яны нядаўна зноў непакоілі вас?

— Намагаліся, — усміхнуўся Мінай, — толькі дарога гэтая клапатлівасць ім абышлася: — У Плацкім бai загінула звыш чатырохсот эсэсаўцаў. Мяркую, не хутка цяпер ачухаюцца...

Ён расказаў аб справах атрада. Пад канец паведаміў:

— За апошнія паўтара месяца ал мабілізавана для арміі дваццаць чатыры тысячы ваеннаабавязаных. Адправілі іх у франтавыя часці.

Раманаў слухаў з недаверам.

— Адмабілізавалі? — перапытаў ён. — У тыле ў ворага? Гэтакага, прызнацца, я яшчэ не чуў!

Паказалася Пудаць. З высокага фабрычнага коміна валіў дым. І зноў давялося бацьку Мінаю тлумачыць, што тут працуе партызанскі млын і лесапілка, якія абяспечваюць армію не толькі прадуктамі, але і лесам для пабудовы мастоў і дзотаў.

У гэту ноч і госці, і гаспадары доўга не лягалі спаць. Стулаў, се-

СУСТРЭЧА з Яўгеніем Кабатцам

(Працяг са стар. 1)

знаёміць чытачоў «Нівы» з Яўгеніем Кабатцам. І вось непасрэдная сустрэча з ім аказалася прыемнай нечаканасцю. Пісьменнік па паходжанню беларус. Сваё дзяцінства і ранняе юнацтва правёў у беларускім асяроддзі на Гайнаўшчыне, на ўлонні тутэйшай маляўнічай прыроды, якую надта палюбіў. Назіранні за навакольным жыццём, падзеі, якія адбываліся на вачах уражлівага і дапытлівага хлапчука пакінулі ў яго ўспамінах незабыўны след, каб пазней, ужо ў гады сталасці, жывіць ягоную творчасць.

Яўгеній Кабатц вельмі быў усхваляваны, што ім зацікавіўся наш штотыднёвік. У размове з намі неадначасова адзначаў, што адным са сваіх прызначэнняў у творчай дзейнасці лічыць служэнне таму асяроддзю, з якога выйшаў. Калі мы пацікавіліся творчымі намерамі Кабатца, дык пачулі адказ, што зараз ён працуе над раманам усецэла прысвечаным беларусам. У ім будуць адлюстраваны падзеі, звязаныя з партызанскім рухам на Беласточчыне, а ўласна кажучы, з завяршальным яго перыядам напярэдадні вызвалення. Гэты раман мае выйсці з друку ўжо ў 1962 годзе.

Я. Кабатц, так як многа яго сяброў па пяру, пачаў свой творчы шлях у літаратурных часопісах: «Новай культуры», «Пшэглёндзе культуральным», а таксама ў «Штандажэ млодых». Зараз ён працягвае друкавацца на старонках літаратурнага двухтыднёвіка «Вспулчэсносць». У ім змяшчае не толькі свае новыя апавяданні, але таксама і артыкулы. Адзначым, што паасобныя творы пісьменніка перакладаліся ўжо на балгарскую і нямецкую мовы.

У выпадку Яўгенія Кабатца маем несумненна дачыненне з маладым таленавітым пісьменнікам. Аб гэтым сведчыць ягоны параўнальна ўжо багаты творчы набытак. Дагэтуляшнія поспехі літаратара дазваляюць з упэўненасцю сказаць, што перад ім вырысоўваецца цікавая творчая будучыня. Застаецца тады толькі пажадаць Яўгенію Кабатцу новых творчых удач.

МАЦЕЙ КАНАПАЦКІ

ШТО НОВАГА Ў БЕЛЬСКІМ ЛІЦЭІ

(Працяг са стар. 1)

прыладамі, якія вельмі аблягчаюць навуку. І таму, думаю, бацькі так ахвотна пасылаюць да нас свае дзеці.

— Ці ў сувязі з гэтым не мелі Вы цяжкасцей у расватэраванні замясцовых вучняў?

— 95% нашых вучняў прыходзіць да нас з вёсак, і то не толькі з аднаго Бельскага павета. Вучацца ў нас дзеці з Сямяціцкага, Гайнаўскага і Беластоцкага паветаў. Зараз вельмі цяжка знайсці кватэры, і таму пабудову інтэрната лічу галоўнай мэтай сваіх намаганняў.

— Жадаю поспехаў. Дазвольце запытаць Вас, як Вы ў сваёй школе ажыццяўляеце праграму палітэхнічнага навучання?

— Мы наладзілі кантакт з двума прадпрыемствамі: з ПЗГС-ам, які трымае шэфства над нашай школай, і з малакаапрацоўчым кааператывам у Бельску. Гэтыя прадпрыемствы згадзіліся праводзіць практычныя заняткі для нашых вучняў. Дзяўчаты ходзяць у малачарню, а хлопцы практыкуюць у рамонтнай майстэрні ПЗГС-у. Апрача гэтага для вучняў ІХ і Х класаў наладзім матацыклавы курс, а **вучаніцы** — і гэта асабліва хачу падкрэсліць — **пад кіраўніцтвам Павятовага праўлення Лігі жанчын будуць знаёміцца з кулінарнымі тайнамі.**

— Чаму Вы аж так шматважным лічыце курс гатавання?

— Гэта ўжо старая праўда: праз страўнік да сэрца. Я буду вельмі рады, калі кожная выпускніца нашага ліцэя зможа зрабіць смачную ежу.

— Вы ўспомнілі аб выпускніках. Ці вядома Вам, што робяць і дзе знаходзяцца апошнія выпускнікі Вашага ліцэя?

— Зразумела, ведаю! Ніводзін выпускнік нашага ліцэя не можа застацца, як кажуць, «на лёдзе». Адны далей вучацца, другія працуюць.

Яраслаў Васільевіч раскрыў дзённік леташняга ХІ класа і пачаў называць прозвішчы, ВУЗ-ы, тэхнікумы і розныя ўстановы. Беласток, Варшава, Кракаў, Люблін, Гданск, Лодзь — гэта некаторыя гарады, у якіх зараз вучацца леташнія выпускнікі Бельскага ліцэя. Раз'ехаліся яны, як бачым, па цэлай краіне, але дырэктар ніводнага з іх не забыў.

— Ці выпускнікі Вашага ліцэя таксама памятаюць Вас?

— А як жа! Вось нядаўна быўшая, дарэчы вельмі добрая, мая вучаніца запрасіла мяне на сваё вяселле. Яна ўжо закончыла Медыцынскую Акадэмію ў Беластоку.

Так, гэта найлепшы доказ памяці. Але і ёсць за што памятаць!

В. Рудчык

СЕМІНАР ДЗЕЯЧОЎ КУЛЬТУРЫ

Нядаўна Ваяводскі Дом культуры ў Беластоку сарганізаваў у Варшаве выяздны семінар. У семінары прынялі ўдзел кіраўнікі Павятовых дамоў культуры, працаўнікі рэфератаў культуры ў Інспектаратах асветы, а таксама прадстаўнікі розных арганізацый, якія вядуць культурную дзейнасць на Беласточчыне. Між іншымі, прынялі ў ім удзел 3 прадстаўнікі Беларускага грамадска - культурнага таварыства: Віктар Швед, Міхал Вішэнка і Уладзімір Паўлючук. **У. П.**

АЎТАРСКІЯ СУСТРЭЧЫ

Варшаўская група Беларускага літаратурнага аб'яднання ў апошні час у памяшканні Таварыства наладзіла дзве аўтарскія сустрэчы членаў Літаб'яднання.

6 кастрычніка г. г. выступіў перад слухачамі з новымі вершамі на беларускай і польскай мовах Яша Бурш.

13 кастрычніка г.г. Янка Чыквін прачытаў прысутным новае апавяданне і некалькі вершаў.

Так пасля адной, як і другой сустрэчы адбыліся цікавыя дыскусіі над прачытанымі творамі. В. Ш.

ЭТНАГРАФІЧНЫ КУТОК

Хата З. Зарэцкага з вёскі Сток (Сакольскі павет).
Фота: **Г. Рагазінскі**

дзячы на ложку, церабіў рыжыя, па-салдацку закручаныя вусы і ўсхвалявана гаварыў:

— У вас, таварышы, цудоўныя справы робяцца. Цудоўныя! Дык тут — першы кавалачак вызваленай беларускай зямлі! А рабяткі твае, бацька, цалкам могуць аказацца ў Віцебску.

— Ты так лічыш? — Мінай уздыхнуў.

— Так. Мы паслалі ў горад разведчыц. Спадзяюся, што ім удасца высвятліць, што з дзецьмі.

Мінай не адказаў. Ды і што адказваць?

— Так што нос не вешай, — закончыў Стулаў. — Праз тыдзень я буду ў Маскве, далажу Штабу партызанскага руху аб вашых справах.

Шостага красавіка пасыльны з абкома ўручыў Мінаю пакет з пісьмом ад П. К. Панамарэнкі. Начальнік Штаба партызанскага руху дзякаваў Мінаеўцам за дапамогу часцям Чырвонай Арміі, і пісаў, што зона Віцебскіх варот павінна адыграць вельмі вялікую ролю ў далейшым развіцці партызанскага руху ў Беларусі. Штаб загадваў актывізаваць баявыя дзеянні і ўсімі сіламі ўтрымліваць пабярэжжа Заходняй Дзвіны. У канцы пісьма паведамлялася, што Цэнтральны Штаб лічыць неабходным аб'яднаць паасобныя партызанскія атрады Падзвіння ў адзіную брыгаду і рэкамендуе назваць яе «Першая Беларуская».

Восьмага красавіка атрады партызанскай зоны аб'ядналіся. На гэтай базе паўсталі дзве партызанскія брыгады — Першая Беларуская і Другая Беларуская. Першую ўзначальваў бацька Мінай.

Накіроўваючыся на нараду камандзіраў брыгады, вызначаную ў цэнтры партызанскага краю, у Астраўскім, Мінай заехаў у Храпакі да цесця. Той, убачыўшы Міная, заморгаў мутнымі маленькімі вачыма і раптам пачаў сутаргава плакаць.

— Што з табою, Іван? — злякаўся Мінай.

— Прапалі мы, прапалі! — загаласіў Іван. — Дзеці твае, Мінай, усе да адзінага знішчаны!...

Камбрыг памалу апусціўся на бервяно. Спытаў, не падымаючы галавы:

— Адкуль ты гэта ведаеш?

Цесць падняў яго, павёў у хату. Як скрозь сцяну, чуўся яшчэ ўсё плачлівы голас:

— Некалькі дзён назад праз нашу вёску ішлі стары са старою. Яны да вайны працавалі ў лясніцтве. Ад іх я ўсё і даведаўся.

— Калі? — выціснуў з сябе Мінай.

— Чатырнаццатага лютага.

— Так даўно?

Цесць працягваў. Пасля таго як Чырвоная Армія адступіла спад Віцебска, у Сураж пачалі вяртацца немцы і паліцэйскія, якія ўцяклі з разгромленых партызанамі гарнізонаў. Даведаўшыся, што ў Суражы трымаюцца дзеці бацькі Міная, яны патрабавалі іх расстрэлу. Чатырнаццатага лютага гітлераўцы сагналі на гарадскую плошчу жыхароў і аб'явілі: «Мы не бандыты, мы не хацелі праліваць кроў дзяцей і старых, і таму некалькі месяцаў трымалі заложнікамі сям'ю Шмырава. Але цяпер сам народ патрабуе іх смерці, і мы вымушаны ўступіць народу...»

І вось немец-кат увайшоў у пакой, дзе трымаліся дзеці і сястра Міная.

— Збірайся! — загадаў ён маленькай, сухенькай Ганне.

— Я адна? — здзівілася тая.

— І самая збірайся, і дзяцей бяры!

Ганна замітусілася. Паднялася і бабуля Шурынчыха. У турме яна зусім апусцілася — нават не ўмывалася, не прычэсвалася.

— А куды вы нас? Мо' на свабоду? — з надзеяй спытала старая, але гітлеравец не адказаў.

Ганна паспешна адзявала Міхаська. Закутала ў хустку, на рукі нацягнула свае рукавіцы. Старэйшыя дзеці адзяваліся самыя. Ліза, відавочна, адразу ўсё зразумела. Пабляднела, спыніўшыміся вачыма паглядзела на малодшых братоў і сястру, і з вачэй яе паплылі слёзы.

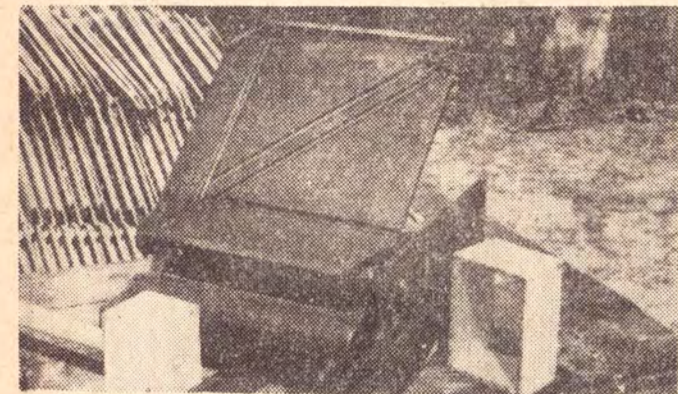
— Выходзьце! — гаркнуў фашыст. — Хутчэй!

(Заканчэнне на стар. 7)

138 139 140 141

ВЫНАХОДНІК

Глыбокая ціхая ноч. Праз галлё бязлістных ужо дрэў на панадворкі кідаюць свае промні электрычныя лямпачкі, што вісяць на вулічных слупах. І здаецца, што ўсе жыхары вёскі спяць моцным сном. Аднак жа не. На адзін з панадворкаў кідае святло лямпачка з акна хаты Паўла Краська. Так, ён не спіць... На панадворку відаць нейкія прылады, непадобныя да тых, якія мы прывыклі бачыць звычайна ў гаспадароў.

Дахаўчарка «этэрнітоўка» з паднятай матрыцай, выходкі П. Краська

Бляшаны слуп вышынёю прыблізна ў 2,5 м з дыяметрам прыблізна ў 1 м, краны, побач матор, нейкія трубы, далей пабудова не падобная да клуні, а больш за ўсё сваім вонкавым выглядам нагадвае майстэрню - слясарню. Яна пакрытая этэрнітам. Але стой, гэта здалёк, у святле электрычнасці хіба толькі выглядае на этэрніт, бо пласты этэрніта, здаецца, крыху большыя.

Для чалавека, які сам сабе парушае начны спакой, не перашкаджае наведвальнік. І вось маючы гэта на думцы накіроўваюся да хаты Паўла Краська. Ветліва сустракае і не здзіўляецца, што хосьці таксама яшчэ не спіць. Яго часта наведваюць «чужыя» людзі ў любы час. Але нечаканае здзіўленне. Пакойчык гаспадара — гэта не звычайны жылы пакойчык, а проста бюро. Пісьмовы стол, шафа на кніжкі і дакументы. На стале ляжаць спробы нейкіх тэхнічных рысункаў, пісьмы. Проста як у інжынера. Але гаспадар апярэджвае мае здагадкі, першыя пытанні і, смеючыся, гаворыць:

— Не думайце, што сустрэлі нейкага канструктара. Я такі самы, як і мае суседзі. Тут жа, у Новым Беразове, я і нарадзіўся. Не давялося мне закончыць ніякай тэхнічнай школы. Толькі ад дзіцячых год мучыла мяне думка, як жыць, каб жыццё было цікавейшае, лепшае. Што зрабіць, каб пажары не забіралі ад нас так многа дабра, на якое нялёгка працуецца...

Словы майго субяседніка выдаліся філасофскімі, але таксама простымі і жыццёвымі. Праз іх у далейшым праходзіла думка шчасця звязанага з тэхнікай, вынаходствамі. І слухаў я гэтыя словы з большай цікаўнасцю таму, што яны твор радавога жыхара нашай вёскі.

Словы, словы... Але Павел Красько пацвярджае іх дзеяннямі. І гэта самае важнае.

Так выглядае пакрыццё даху чарапіцай «этэрнітоўкай»

Не адну ноч давялося яму не даспаць, каб стварыць новую дахаўчарку. Так, новую, таму што папярэднія дахаўчаркі надта каштоўныя па неабходнасці большага ліку стальных падкладаў.

Падклады такія таксама з часам косяцца. Затым найбольш сустраканая чарапіца многа важыць і замалая. Павел Красько ставіў сабе пытанне: як пазбегнуць неабходнасці бляшана - стальных падкладаў у вытворчасці чарапіцы? Ці гэта магчыма? І таленавіты чалавек неўзабаве даў сабе практычны адказ, што так, гэта магчыма. Дастаткова толькі частку корпуса станка дахаўчаркі зрабіць рухомай. Як падклады, на якіх мае сохнуць чарапіца, П. Красько выкарыстаў сухую ўжо чарапіцу. Вынікі былі пазытыўныя. Значна паніжыўся кошт прадукцыі такой дахаўчаркі; яна зрабілася больш даступнай адносна цаны. Але вынаходнік гэтым не задаволіўся. У 1959 годзе ён поўнасцю апрацаваў новы род дахаўчаркі, а затым і чарапіцы. Менавіта чарапіцы, падобнай да этэрніту. Вынаходнік, зразумела, прадугледзеў тут непатрэбнасць падкладаў, як рэчы каштоўнай. Важыць новая дахаўчарка 32 кг. Чарапіца лягчэйшая ад нармальнай, бо танчэйшая і больш займае месца. На 1 квадр. метры даху новы род чарапіцы важыць на 5—6 кг менш, чым ранейшая. Велічыня яе 35x35x0,9 см. І варта адзначыць, што новая дахаўчарка, якую вынайшоў П. Красько, каштуе да 1000 зл., калі стары род дахаўчаркі каштуе ў нас каля 8000 зл.

Вынаходства П. Краська з Новага Беразова сустрэлася з адабрэннем нашых цэнтральных улад па прадукцыі будаўляных матэрыялаў. Цэняць яго таксама людзі, якія пакрылі свае дахі новым родам чарапіцы.

*

«Ці варта захапляцца такой малой вынаходкай, калі чалавек дасягае ўжо не думкай, а целам міжпланетную прастору?» — раздумваў я сабе, пакідаючы панадворак П. Краська ў Новым Беразове. І мімаволі прыходзіў на думку адказ, проста словы самога вынаходніка: «Хачу дачакаць таго часу, калі нястрашнымі стануць для нашых вёсак пажары. А перш за ўсё тое, каб зусім зніклі з гаспадарчых будынкаў саламляныя стрэхі.»

Міхась Кураш

У Бельскай партарганізацыі

З кожным годам усё больш павялічваюцца рады партыйнай арганізацыі на Бельшчыне.

Сёлета ў Бельскім павеце прынялі ў рады кандыдатаў ПАРП 260 членаў. Гэта пераважна маладыя земляробы і вясковыя настаўнікі.

Павелічэнню партыйнай арганізацыі на Бельшчыне шмат садзейнічае партвучоба, якую тут штогод праводзіцца з членамі і кандыдатамі партыі, а таксама з беспартыйнымі актывістамі.

Напрыклад, у мінулым годзе, у выніку добра сарганізаванай партвучобы, утварылі 7 новых кандыдацкіх груп у тых мясцовасцях, дзе зусім не было пярвічных партыйных арганізацый.

Сёлета партыйную вучобу пачалі на 103 партадукацыйных курсах у павеце. **(вб)**

Ураджай бульбы

Урадзіла сёлета бульба. Паспрыяла таксама надвор'е земляробам у збіранні ўраджаю бульбы.

Гр. Мікола Лаўрыновіч член сельскагаспадарчага гуртка ў Вялікіх Пасечніках (Гайнаўскага павета) ўраджай бульбы на сваёй гаспадарцы аблічвае на звыш 300 цэнтнераў з гектара. Дарэчы, ён бадай першы ў павеце закончыў уборку бульбы, бо сабраў яе да 20 верасня. (мк)

«BETESCA»

На пазнанскім кірмашы

Нядаўна ў Познані адбыўся чарговы VIII Краёвы Кірмаш — «Восень 1961». У гэтым мерапрыемстве было выстаўлена каля 6000 экспанатаў ключавой і тэрэновай прамысловасці, спулдзельчасці працы і рамясла, гэта значыць амаль 100% больш чымсьці ў кірмашы «Вясна 1961».

Апошні асенні кірмаш пабіў рэкорд адносна размераў абароту. Гандлёўцы з цэлай Польшчы закупілі ў Познані тавараў на суму 16 мільярдаў 846 мільёнаў злотых, заключылі 32.933 здзелкі. Кірмаш наведала 100 тысяч асоб.

З агульнай колькасці шасці тысяч экспанатаў на пазнанскім кірмашы невялікая іх колькасць выпала на долю Беласточчыны. З Беласточчыны экспанавалі свае вырабы 24 вытворцаў.

Трэба адзначыць, што найлепшым поспехам з усіх экспазіцый Беласточчыны карысталіся забаўкі спулдзельні «Недзьвядэк». Спулдзельня гэтая першы раз выйшла на краёвы рынак. Дагэтуль уся прадукцыя спулдзельні накіроўвалася на экспарт. На кірмашы ў Познані спулдзельня сабрала заказаў на звыш двух мільёнаў злотых, з чаго паўмільёна на IV квартал г. г. Варта таксама сказаць аб тым, што спулдзельня «Недзьвядэк» цесна супрацоўнічае з «Бэтэскай». Вочы ўсіх звяркоў — гэта прадукцыя «Бэтэскі».

У 14 павільёне шмат месца адведзена экспазіцыям Паўшэхнага Гандлёвага Агенцтва, якое экспанагала не толькі свае тавары, а таксама вырабы многіх спулдзельчых і грамадскіх фірм. Сярод іх экспазіцыя «Бэтэскі».

Ужо здалёк кідаецца ў вочы на блакітным фоне вялікі надпіс: «Прамыслова - гаспадарчае прадпрыемства «Бэтэска».

Усе тавары экспанаваны густоўна і прыгожа. З 86 прадукаваных артыкулаў 34 знайшлося на кірмашы. «Бэтэска» прапануе на продаж толькі такія вырабы, якіх прадукуецца большая колькасць. Напрыклад, экспанаваныя тут маленькія лялькі з пластмасы і глобусікі для дзяцей маюць цану надта канкурэнцыйную, палавіну ніжэйшую ад ідэнтычных вырабаў у іншых секцыях. Не знайшліся аднак на кірмашы многія артыкулы «Бэтэскі» са штучных субстанцый, прадукцыя якіх абмежавана недахопам сыравіны.

Вось у пошуках гэтай сыравіны паехаў на пазнанскі кірмаш дырэктар «Бэтэскі» Пятро Ластаўка. Яго выезд быў надзвычай плённы. У Азотным Прадпрыемстве ў Тарнове зрабілі заказ на новую сыравіну «Тарлён», якая ў 90% заступіць імпартаваны «Палітылен».

Непасрэдна з Хімічнага прадпрыемства ў Асвенціме «Бэтэска» будзе атрымоўваць новую, высакаякасную сыравіну «стыропаль».

Акрамя таго «Бэтэска» зрабіла заказ і на іншыя патрэбныя да прадукцыі сыравіны, як фолія і іншыя.

Заказы, якія «Бэтэска» атрымала на свае вырабы на кірмашы ў Познані, а таксама пакупка новай сыравіны будуць спрыяць пашырэнню прадукцыі «Бэтэскі» і паспрыяе таму, што ўжо ў наступных краёвых кірмашах «Бэтэска» яшчэ шырэй будзе канкураваць з вырабамі многіх прадуцэнтаў.

ВІКТАР ШВЕД

У БРАНСКІХ МЕХАНІЗАТАРАЎ

(Працяг са стар. 1)

што мы ў гуртку заўсёды шмат хутчэй закончваем розныя працы, пры гэтым затрата фізічнай сілы ў нас меншая, пачалі да нас гарнуцца. Патрабаванне на працу гурткоўскіх машын, асабліва трактара, было агромнае. Даходзіла нават да спрэчак, бо кожны хацеў у першую чаргу карыстацца машынамі.

У такіх умовах спатрэбілася гуртку ў гэтым жа 1960 годзе купіць другі трактар з камплектам сельгасмашын. Але і гэтага было мала. У канцы 1960 года Бранскі сельгасгурток ужо налічваў звыш 50 членаў. Асноўную ролю ў развіцці гуртка адыгралі члены партыйнай арганізацыі, якія масава запісваліся ў сельгасгурток.

ЖАЛЕЗНЫЯ КОНІ ЛЕПШЫЯ

Сёлета ў студзені гурток купіў 3 новыя трактары з поўнымі камплектамі сельгасмашын.

Адначасова на курсах у Бельску і Рудцы вучылася 14 гуртковскіх трактарыстаў.

У маі купілі яшчэ 3 трактары з камплектамі сельгасмашын.

Зараз Бранскі сельгасгурток налічвае каля 100 членаў. Мае ён 8 трактараў з поўнымі камплектамі сельгасмашын, некалькі малацільных агрэгатаў, бульбакапалкі, машыны да хімічнай барацьбы з пустазеллем і шкоднікамі раслін. Механізацыя працы дала магчымасць бранскім земляробам ліквідаваць празмерную колькасць коней. Толькі ў гэтым годзе члены сельгасгуртка прадалі 50 коней, а на іх месца пабольшылі колькасць жывёлы. А яшчэ нядаўна некаторыя серадднякі ў Бранску трымалі па 3, а то і 4 коні.

— Я перакананы ў тым, — сказаў Раман Яворскі, — што за 2—3 гады не будзе гаспадара ў Бранску, які хацеў бы трымаць 2 коней.

ДЗЕ «ЧЭРЦІ ВЫХОДЗІЛІ НА КУЛАЧКІ»

Была пад Бранскам 50-гектаровая плошча дрыгвяністых балот. Спрадвеку ніхто ніколі не карыстаўся імі. У гэтыя балоты не мог пайсці ні чалавек, ні жывёліна. Хіба што толькі «чэрці на кулачкі» выходзілі біцца, — гаварылі старэйшыя людзі.

А сенажацяў у Бранску мала. Для жывёлы, як заўсёды, не хапае сена.

Таму гурткоўцы рашылі штурмам пайсці на гэтыя ба-

ДЗЯДУЛЯ І КВЕТКІ

Мілейчыцы не без падставы выстаўляюць на паказ свой сквер, утрыманы ў парадку і багаты ў зяляніну. Але не аб самым скверы хачу я пісаць, а аб яго апекуну — дзядулі Францішку Кошу. 77 год ужо дзядулі і ён нават пры 20° цяпла носіць цёплую шапку і душагрэйку, але бадзёрасцю і весялосцю ўмее заразіць кожнага. Нават аб тым, як абрэзваючы непатрэбныя галінкі ўпаў з дрэва і паламаў рэбры, расказвае лёгка і без енку.

Мілейчыцкі сквер — гэта поўнасцю плён працы дзядулі Францішка. На пытанне, як даўно ён апекуецца скверам (паркам — яго завуць у Мілейчыцах) дзядуля сказаў, што з таго часу «як настала нашая дзяржава». Тады, праўда, не было зялёнага скверыка. Дзядуля сам збіраў камені і вывозіў на могільнік савецкіх салдат, з якіх потым была зроблена агарожа. А на самым могільніку, загінуўшым за свабоду байцам, дзядуля пасадзіў дрэўцы, каб было прыгажэй і... весялей.

Усе дрэўцы і кветкі ў Мілейчыцкім парку пасаджаны таксама рукамі дзядулі Францішка. А растуць тут: вязы, туя, смуклыя ядлоўцы, канадскія таполі, жоўтая акацыя.

Пасярэдзіне вялікая клумба кветак. Тут і лубін, і наготкі, і львіныя пашчы, і настурцыі, і астры. Дзядуля расказвае, так мімаходам, што ГРН у Мілейчыцах дала яму толькі насенне лубіну і наготак, але яму паказалася гэта зусім мала. Таму ён за свае грошы купіў ад нейкай Олі з Сямяціч насенне настурцыі.

Дзядуля днём і ноччу працуе ў парку. Думаеце, мала працы? Адно толькі паліванне колькі часу і сіл патрабуе. Дзядуля сам даставаў і насіў з калодзежа 80 вёдзер вады, якую выліваў на прагнучую зяляніну.

За сваю працу атрымлівае 400 зл. Калі паламаў рэбры — многа грошай выдаў на лячэнне — дзядуля «не ўбяспечаны». А жыве сам. Дачка замужняя, і ад яе дапамогі дзядуля не чакае. Ці задаволены, нягледзячы на ўсё гэта? Коратка я была з дзядулем, але нешта здаецца мне, што гэты жыццерадасны старычок не ўмее скардзіцца, не патрапіць быць незадаволеным. Кахае свае кветкі, чысціць дрэўцы, замятае сцежкі і з адкрытымі рукамі прымае кожнага, хто прысядзе ў яго парку адпачыць, выцягнуць змучаныя ногі, або проста правесці вольную хвіліну па-суседску з пахучай настурцыяй.

Калі мне давялося быць у Мілейчыцкім парку, кветкі ўжо адцвіталі, і толькі клапатлівасць дзядулі, які вырывае худымі пальцамі пустазелле, дапамагала ім пасылаць наведвальніку парка апошнія свае ўсмешкі.

І дзядуля Францішак таксама ўсміхаўся.

А ўсё ж такі я даю пад развагу ГРН у Мілейчыцах справу большай апекі над яго старымі гадамі. Ён хіба заслужыў, каб мець палёгку ў медыцынскай дапамозе. Няхай яшчэ доўгія гады ў Мілейчыцкім парку пануе ўсмешка кветак і... дзядулі.

ВЕРА ЛЕЎЧУК

Масеўскія справы

Сярод Белавежскай пушчы ў адлегласці 12 кіламетраў ад асады Нараўка раскінуліся дзве вёскі: Масева І і Масева ІІ.

Жыхары гэтых вёсак зажылі шмат гора. Гітлераўскія варвары спалілі ўсе будынкі, а людзей вывезлі. Пасля вызвалення пачалі яны вяртацца ў свой родны кут, будаваць пачаткова зямлянкі, а потым сапраўдныя будынкі і хаты. Цяпер ужо зусім не відаць слядоў вайны.

У Масеве І зараз будуецца вясковая крама. Была тут і лазня. Але не мела яна апекуноў. Стаіць знішчана і абсталяванне расцягнутае.

Зараз справа стаіць так, каб лазню як мага хутчэй адрамантаваць. Яна патрэбна жыхарам абоіх вёсак.

Аднолькавых праблем у Масеве І і Масеве ІІ ёсць значна больш. Перш за ўсё хвалюе сялян той факт, што землі іх раздроблены на многа кускоў. Нават у таго, хто мае дватры гектары, зямля знаходзіцца ў 13—20 палосках. І гэтыя палоскі вельмі вузкія, неаднойчы вужэйшыя ад шырыні воза.

Наступнай праблемай масеўцаў з'яўляецца абарона пасеваў ад дзікаў. Вынікае неабходнасць абгарадзіць плотам пушчу.

У Масевах таксама няма электрычнага святла. Абедзве вёскі не радыёфанізаваны. Усе гэтыя справы ўскладняюць жыццё масеўцаў, і што найгоршае, масай спраў хвалюючых сялян няма каму заняцца.

На апошнім вясковым сходзе, які адбыўся ў Масеве ІІ, сяляне дайшлі да вываду, што неабходна згуртавацца. неабходна стварыць сельскагаспадарчую арганізацыю і забавязаць яе заняцца ўсімі справамі вёскі.

(мх)

ЗАЎСЁДЫ ДАТЭРМІНОВА

У Макаўлянах на Сакольшчыне шмат ёсць сялян, якія заўсёды датэрмінова выконваюць свае гаспадарскія абавязкі. Да іх належыць перш за ўсё Аляксандр Бурак, Уладзімір Жамайдук і Язэп Багдан. Яны ўжо заплацілі ўсе раты падатку і страхоўкі, прадалі для дзяржавы належную колькасць мяса, збожжа і бульбы, заплацілі складчыны на грамадскі фонд будовы школ.

мх.

„СЯЛЯНСКІЯ БАНКІ"

Найбольшым даверам карыстаецца ў сялян Ашчадна-пазыкавая спулдзельчасць, у скарачэнні СОП (касы Стэфчыка, а пасля вайны ГКС). Сведчыць аб вялікай папулярнасці гэтай надзвычай карыснай установы факт, што ў канцы жніўня г. г. ашчаджала ў СОП 41.067 сялян у ваяводстве.

СОП, як гаворыць аб гэтым яе назва, вядзе ашчадна - пазыкавую дзейнасць; яна перахоўвае грашовыя ўклады сялян, а таксама дае высокія зваротныя пазыкі на вельмі спрыяльных умовах. Дзякуючы гэтаму сяляне набываюць жывёлу, сельскагаспадарчыя машыны і г. д.

Зараз СОП, аказваючы дапамогу сялянам, якія кантрактуюць сельскагаспадарчыя культуры і дастаўляюць малако, увёў грашовы разлік пры дапамозе ашчаднай кніжкі. Такім чынам сяляне, карыстаючы з дапамогі СОП-у, ашчаджаюць не толькі грошы, але і час. Мала таго, кожны ашчаджаючы селянін павялічвае свае грашовыя ўклады за кошт працэнтаў ад дадзенай сумы (3—5%). Напрыклад, толькі ў мінулым годзе СОП дапісала ашчаджаючым каля мільёна злотых працэнтаў.

Зараз у Беластоцкім ваяводстве існуе 85 Ашчадна-пазыкавых спулдзельняў. Аднак іх колькасць з'яўляецца яшчэ надта недастатковай і ў 1962 годзе ўзрасце да 95 спулдзельняў. Гэтая колькасць будзе супадаць з колькасцю існуючых Гмінных спулдзельняў «Самапомац хлопска», для якіх таксама вядзе фінансавыя разлікі.

Толькі ў 1960 годзе ў ваяводстве СОП-ы выплацілі на скуп 3.602.892.000 зл. Гэтая сума сведчыць аб вялікай ролі СОП-аў у сельскай гаспадарцы. Вельмі добра разгортваюць сваю дзейнасць СОП-ы ў беларускім асяроддзі. Для прыкладу — у тых паветах, дзе пражывае беларускае насельніцтва, колькасць асоб, якія карыстаюцца паслугамі СОП-у, выглядае так; у Беластоцкім павеце ў 1960 г. ашчаджала 2.490 асоб, Бельскім — 2400, Дуброўскім — 3.136, Гайнаўскім 1830, Сямяціцкім — 1066, Сакольскім — 2.123 — разам 13.045 асоб ашчаджае ў СОП, а гэта складае звыш 30% агульнай колькасці ашчаджаючых у ваяводстве. У канцы мінулага года ў гэтых паветах ашчадныя ўклады склалі 26.251.000 зл. Акрамя гэтага ў 1960 г. СОП са сваіх уласных сродкаў пазычыў сялянам 11.098.000 злотых.

Адна з найлепш дзейнічаючых Ашчадна - пазыкавых спулдзельняў з'яўляецца спулдзельня ў Гайнаўцы, якая займае другое месца ў ваяводстве. Гэтых поспехаў яна дабілася дзякуючы ахвярнай працы старшыні грам. Васілюка — мясцовага настаўніка. Добрую пазіцыю займае таксама СОП у Гарадку, Беластоцкага павета, якая мае ўжо звыш 700 тысяч зл. грашовых укладаў. Калі разыходзіцца аб СОП-ы ў Мілейчычах і Гродзіску, дык яны знаходзяцца, як кажуць, на «шэрым» канцы ў ваяводстве.

Зараз, намагаючыся яшчэ больш распаўсюдзіць Ашчадна - пазыкавую спулдзельчасць, аб'яднанне гэтых спулдзельняў выступіла з конкурсам ашчаднасці. Удзел у гэтым конкурсе прымаюць тыя асобы, якія ўплацяць на ашчадную кніжку СОП-у прынамсі 300 зл. у верасні, або 600 зл. у кастрычніку, або 1500 зл. да 5 снежня г.г. Гэтыя ўклады павінны захавацца да канца года. У якасці ўзнагарод прызначаюцца сельскагаспадарчыя машыны на агульную суму 120 000 зл. Гэта ўсё несумненна заахвоціць сялян да карыстання з дапамогі СОП-у ў яшчэ большых размерах.

эСКа

РЭПРАДУКЦЫЙНЫЯ ГАСПАДАРКІ

Дзеля павышэння ўраджайнасці збожжавых культур служаць у нас м. інш. рэпрадукцыйныя гаспадаркі. Кожная вёска мае іх па некалькі. У перспектыве пры іх дапамозе будзе аднаўляцца насенне збожжавых культур ва ўсіх гаспадарках.

Ужо ў бягучым годзе рэпрадукцыйныя гаспадаркі далі шмат насеннага жыта на сёлеташні пасеў. Напрыклад, у Гайнаўскім павеце ўласнікі такіх гаспадарак сумесна з прадукцыйнымі спулдзельнямі перад сяўбой змянілі каля 1000 цэнтнераў селекцыйнага жыта, атрымліваючы ад сваіх суседзяў звычайнае, кансумпцыйнае. У будучым годзе такі абмен намнога павялічыцца, бо павялічылася дастаўка селекцыйнага насення жыта і пшаніцы. Перад сяўбой Павятовы саюз сельскагаспадарчых гурткоў у Гайнаўцы даставіў рэпрадукцыйным гаспадаркам свайго павета каля 116 тон жыта і 16,5 тон азімай пшаніцы.

(мк)

лоты, вярнуць іх да жыцця. На першы пачатак яны правялі карчунак на плошчы 10 гектараў, асушылі яго, зааралі і пасеялі высакаякасную траву. На другі год тут вырасце добрая трава.

— Захацеўшы яе прадаць, — гаворыць Яворскі, — гурток можа атрымаць у найгоршым выпадку 3000 злотых за гектар. Кожны з членаў гуртка ахвотна гэта заплаціць, а добрая трава дапаможа павялічыць жывёлагадоўлю. У Бранскіх гуртkоўцаў наладжана...

...ДОБРАЯ АРГАНІЗАЦЫЯ ПРАЦЫ...

Тут кожны ведае сваё месца, ніхто нікому не перашкаджае, кожны ведае сваю працу.

Зразумела, што аднаму старшыні цяжка было б справіцца з усялякімі справамі, якія выступаюць у так вялікім гуртку. Таму Павятовае праўленне сельскагаспадарчых гурткоў у Бельску накіравала да працы ў гуртку агранома - дыспазытара. Гурток яму плаціць 1 000 злотых у месяц. Працы ў агранома - дыспазытара хапае. Ён вечарам прымае заказы на працу машын. Раніцай накіроўвае людзей і машыны да працы.

Праца ў гуртку пачынаецца ў 5 гадзін раніцы. Да 6 гадзіны раздзяляецца працу паміж трактарыстаў. У 7 гадзін трактарыст абавязаны быць на месцы працы. Пасля заканчэння працы трактарыст абавязаны разлічыцца з выпрацаваных гадзін.

Трактарысты ў гуртку зарабляюць у сярэднім ад 1500 — 2000 злотых у месяц. Калі няма працы на полі, дык трактары выкарыстоўваюцца да транспарту ў мясцовым ГС. За 1 гадзіну працы ГС плаціць гуртку 70 зл. Зрэшты, трактары тут ніколі не стаяць бяздзейна. Да верасня ў гэтым годзе трактарамі выканалі 5000 працагадзін.

Апрача агранома і трактарыстаў гурток утрымоўвае рахункавода (1200 зл. у месяц), кладаўшчыка (300 зл. у месяц), мельніка (1200 зл. у месяц. Сёлета гуртkоўскі млын ужо зарабіў звыш 30 000 зл.) і механіка пры малацільным агрэгаце (1500 злотых у месяц).

— Старт зрабілі мы нядрэнны, — кажа Раман Яворскі. — Найважнейшае тое, што цяжкую фізічную працу мы замянілі машынамі. Машыны далі нам магчымасць пачаць вырошчваць тэхнічныя, вельмі дахадовыя культуры.

Сёлета Бранскія земляробы пасадзілі каля 70 гектараў цукровых буракоў і 16 гектараў ільну. А яшчэ 2 гады таму назад ніхто ў Бранску не садзіў буракоў.

Цяпер і жанчыны тут маюць больш вольнага часу. Таму ў наступным годзе гурток плануе залажыць птушкаферму. Гэта ж вельмі дахадовая справа. Тартак, які будзе арганізаваць гурток у будучым годзе, таксама рэч дахадовая.

Але найважнейшая справа— гэта комплексная механізацыя сельгасвытворчасці, да якой Бранскі гурток паспяхова імкнецца.

В. Баршчэўскі

ГІСТОРЫЯ ВЯЛІКАЙ СУЧАСНІЦЫ

(Працяг са стар. 2)

вучонага па ракетнай тэхніцы. Аднак ёсць звесткі, што Цыялкоўскі пачаў распрацоўваць праблемы ракетабудавання і ракетаплавання намнога раней — у 1883 годзе. У сваіх працах па рэактыўнаму руху вялікі вучоны падрабязна і глыбока навукова разглядае ўсю праблему рэактыўнага палёту ў цэлым. Ён стварыў тэорыю міжпланетных і касмічных палётаў, вывеў самыя галоўныя законы, якія ляжаць у аснове гэтых палётаў і прыйшоў да вываду, што адзіным сродкам для дасягнення далёкіх светаў з'яўляецца шматступенная ракета.

Але ў царскай Расіі работам Цыялкоўскага не было ўдзелена належнай увагі.

У 1920 годзе вучань Цыялкоўскага інжынер Ф. А. Цандзер выступае з праектам міжпланетнага лятальнага апарата. У. І. Ленін абяцае яму падтрымку.

У 1924 годзе ў Маскве ствараецца «Таварыства па вывучэнню міжпланетных зносін». У яго прэзідыум уваходзілі К. Э. Цыялкоўскі, Ф. А. Цандзер, Ф. Э. Дзяржынскі. У розных гарадах краіны на базе асавіяхімаўскіх гурткоў узніклі групы даследвання рэактыўнага руху. У гэтых групах выраслі многія выдатныя савецкія вучоныя - стваральнікі касмічных караблёў нашага часу. Работы па асваенню космасу набывалі ўсё больш шырокі размах. І вось першыя вынікі. Трэцяга мая 1928 года пад Ленінградам стартуе першая савецкая ракета на бяздымным пораху. Праз пяць гадоў на вышыню чатырох з палавінай кіламетраў паднялася першая вадкасная ракета вагой 20 кілаграмаў. Праходзіць яшчэ два гады, і вага вадкасных ракет дасягае амаль 100 кілаграмаў. А ў маі 1939 года стартуе першая ў свеце савецкая двухступенная ракета.

З таго часу для гісторыі ракетнай тэхнікі словы «першы ў свеце» і «савецкі» сталі амаль адназначнымі.

У гады Вялікай Айчыннай вайны адно імя «Кацюша» наводзіла страх на фашысцкіх галаварэзаў.

Закончылася вайна. Работа над удасканаленнем ракетнай тэхнікі працягвалася. На дапамогу ракетабудаўнікам прыйшлі аўтаматыка, кібернетыка, тэлемеханіка. У 1947 годзе ў СССР пачаліся сістэматычныя даследванні верхніх слаёў атмасферы з дапамогай ракет. Тэхніка дваццатага стагоддзя паказала, якія неабсяжныя магчымасці маюць ракеты ў спалучэнні з іншымі дасягненнямі сучаснай навукі.

З кожным годам набліжаўся вялікі дзень перамогі над зямным прыцягненнем. І вось чацвёртага кастрычніка 1957 года выйшаў на арбіту першы штучны спадарожнік Зямлі. За ім—другі, трэці спадарожнікі, штучная планета. Дванаццатага верасня 1959 года савецкая ракета даставіла вымпел на Месяц, яшчэ праз месяц з другой ракеты было зроблена фатаграфаванне адваротнага боку Месяца, а 15 чэрвеня 1960 года на Зямлю ўпершыню вярнуліся жывёлы, якія пабывалі ў космасе. Пяць касмічных караблёў, два спадарожнікі - гіганты, аўтаматычная станцыя, якая ляціць у бок Венеры, бліскучыя палёты Юрыя Гагарына і Германа Цітова вакол Зямлі — вось наступныя этапы вялікага шэсця чалавека ў космас.

Больш двух тысячагоддзяў налічвае гісторыя ракеты. Што і казаць, салідны ўзрост у нашай сучасніцы. Многа слаўных старонак упісана ў яе гісторыю.

Але гэта толькі пачатак. Рыхтуецца да старту касманаўт-тры. Не за гарамі палёты да Месяца, Марса, Венеры. На крылах розуму, у кабіне касмічнай ракеты чалавецтва выходзіць з зямной калыскі.

В. СТАНЦО

У АЎТАНОМНЫМ РАЁНЕ ТХАІ-МЕО

На поўначы Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам на граніцы з народным Кітаем і Лаосам размешчан аўтаномны раён Тхаі-Мео. Ён цікавы не толькі цудоўным пейзажам, трапічнай расліннасцю і вечназялёнымі вяршынямі гор. На гэтай параўнаўча невялікай па размерах плошчы жыве 29 нацыянальнасцей, сярод якіх самыя буйныя тхаі і мео.

Раней асноўным заняткам насельніцтва было саматужнае рамяство, прымітыўнае земляробства і жывёлагадоўля. Цяпер плошчы пад пасевамі асноўнай культуры — рысу складаюць 65 тысяч гектараў, з якіх штогод збіраюць каля 145 тысяч тон рысу. Значныя поспехі дасягнуты ў галіне культуры і адукацыі. У раёне налічваецца 411 школ, у якіх навучаецца больш 20 тысяч чалавек. Ліквідуецца непісьменнасць. Па рашэнню ўрада ўдасканальваецца пісьменнасць народнасці мео.

На здымку: пасадка рысу на арашоных мясцовасцях.

Усякая ўсячына

■ Савецкі касмічны карабель «Усход - 1», на якім Юрый Гагарын упершыню абляцеў нашу планету, быў аснашчаны рухавікамі магутнасцю ў 20 мільёнаў конскіх сіл. Гэта азначае, што ў калясніцу савецкага касманаўта было запрэжана ўсё пагалоўе коней царскай Расіі канца мінулага стагоддзя.

■ Адзін з амерыканскіх прафесараў знайшоў спосаб вызначэння вагі тлушчавай тканкі. Нятлушчавая тканка ўтрымлівае пэўную колькасць калію, у якім у сваю чаргу ёсць радыёактыўны ізатоп. Вымяраючы сілы радыяцыі спецыяльным лічыльнікам, можна лёгка ўстанавіць дакладную вагу тканкі, пазбаўленай тлушчу. Неаднаразовыя ўзважванні далі такія лічбы: тлушч у целе мужчыны складае ад 24 да 67 працэнтаў агульнай вагі, у жанчыны — ад 24 да 87 працэнтаў.

■ У Танганіцы (Афрыка) знайшлі чэрап чалавека, які жыў 1.750.000 год назад. Да гэтага часу лічылі, што перыяд гісторыі чалавека ахоплівае прыкладна мільён год.

■ Да традыцыйных блюд на вялікіх прыёмах у Лондане належыць суп з чарапахі. Ад дванаццаці год дастаўшчыкам марскіх чарапах для сталіцы Англіі была Заходняя Індыя. Апошнім часам гэтую функцыю пераняла Кенія. Лоўляю чарапах займаюцца ў Кеніі арабы. Цікава адзначыць, што на сушу выходзяць толькі самкі чарапахі, каб злажыць яйкі. Самцы, якіх мяса лічыцца самае лепшае і таму даражэйшае, жывуць выключна ў моры і лавіць іх значна цяжэй.

МОДНЫЯ ПРЫЧОСКІ

Народная медыцына

Гарбуз звычайны

Беларуская назва: гарбуз; руская — тыква.

Для лекавых мэт прымяняецца гарбузовае насенне, ачышчанае ад лускі (да трох шклянак на дзень), «малако» з насення, а таксама «мяса» плада, у якім знаходзяцца зерні. Гарбузовыя зерні ядуць пры хваробах мочапалавых органаў і пры глістах.

Пры хваробах почак і мачавога пузыра з гарбузовага і канаплянага насення, змешаных у роўных частках, робяць «малако» наступным чынам: высушанае гарбузовае і канаплянае насенне (па адной шклянцы кожнага) расціраюць у гліняцай пасудзіне, паступова падліваючы тры шклянкі вару, а затым працэджваюць, адціскаючы рэшткі. Атрыманае такім чынам малако выпіваюць на працягу дня.

Гэтае малако прымяняюць пераважна ў тых выпадках, калі ў мачы ёсць кроў, з прычыны спазматычных з'яў, затрымліваецца мача. Лічыцца, што гарбузовае насенне, калі яго з'есці за дзень да трох шклянак, можа выгнаць усялякіх глістоў і нават салітэра. Пасля гарбузовага насення рэкамендуецца прыняць порцыю слабіцельнага (рыцыны).

Чыстым, свежым «гарбузовым мясам» абкладваюць запаленыя месцы на целе пры апяканні, сыпах, прышчах і экземах.

Сам гарбуз, як харчовы прадукт, ужываецца ў шмат якіх стравах. Лічыцца ў народзе добрым мачагонным сродкам, які ачышчае не толькі почкі, але і ўвесь арганізм. Усё гэта яшчэ ў большай ступені датычыць другога віду гарбузовых — да кавуноў. Кажуць, што кавуны — гэта такога роду ежа - лякарства, якое заўсёды дапамагае і ніколі не пашкодзіць, нават у вялікіх дозах. Сезон кавуноў для хворых з функцыянальным парушэннем дзейнасці мачавых органаў, для хворых склярозам, артрытам і да т. п. — гэта хатні курортны сезон, як і сезон суніц.

Жывыя мовы

Зараз існуе на свеце больш як 2500 «жывых» моў (якімі людзі зараз карыстаюцца) не ўлічваючы ў гэта дыялектаў. Ніжэй падаем тыя мовы, якімі карыстаецца не менш як 8 мільёнаў чалавек.

1. кітайска-мандарынская	460
2. англійская	281
3. руская	158
4. гінды	152
5. іспанская	145
6. нямецкая	120
7. японская	96
8. бенгалі (Індыя, Усх. Пакістан)	80
9. арабская	77
10. партугальская	76
11. французская	71
12. малайская	70
13. італьянская	57
14. урунду (Зах. Пакістан, Індыя)	51
15. кітайска - кантонская	44
16. явайская	42
17. украінская	40
18. ву (Кітай)	39
19. тэлюгу (Індыя)	39
20. міу (Кітай)	36
21. тамільская (Індыя, Цэйлон)	35
22. карэйская	34
23. польская	33
24. марамгі (Індыя)	32
25. панджабі (Усх. Пакістан, Індыя)	24
26. турэцкая	24
27. в'етнамская	24
28. гуджарацкая (Індыя)	20
29. перска-фарсі	20
30. сыямска-тхаі	20
31. гакка (Кітай)	19
32. каннара (Індыя)	19
33. раджахстані (Індыя)	17
34. сербахарвацкая	16
35. малягам (Індыя)	15
36. румынская	14
37. орня (Індыя)	14
38. бірманская	14
39. гауса (Нігерыя, Нігер)	14
40. сундайская (Інданезія)	13
41. суагілі (Усх. Афрыка)	13
42. венгерская	12
43. галандская	11
44. пушту (Аўганістан, Пакістан)	11
45. чэшская	10
46. беларуская	10
47. правансальская (паўдн. Францыя)	10
48. шведская	9
49. грэцкая	9
50 амгарская (Абісінія)	8
51. балгарская	8
52. бісая (Філіпіны)	8
53. тагалог (Філіпіны)	8

Нішчаць рунь

Магчыма вы скажаце, што няма ў нашых вёсках такіх сялян, якія не клапоцяцца аб ураджаі будучага года, якія не шануюць нядаўна пасеянага жыта, якое буйнай сваёй зелянінаю радуе нашае вока. А я вам запярэчу. Ёсць у нас такія сяляне, ёсць такія вёскі, якія абыякава глядзяць на азімую рунь, і больш таго, прычыняюцца да яе знішчэння. Першынство ў гэтай справе займаюць Малыя Азяраны на Сакольшчыне.

На пасевах жыта штодзённа можна ўбачыць некалькі дзесяткаў свіней, авечак, гусей, а нават кароў! Жывёла сваімі нагамі глыбока ўціскаецца ў пасевы хлеба і нішчыць яго.

І гэта не хвалюе ні сялян, ні солтыса Малых Азяран, ні партыйную арганізацыю. Чаму гэта так? Чаму няма разумення, што пакуль не замерзне зямля, жывёла страшна нішчыць пасевы, што ўраджай жыта ў наступным годзе будзе меншы ў параўнанні з тым, якім ён мог бы быць?

мх

Весткі з Міхалова

Нядаўна ў ПДК у Міхалове адбылася сустрэча з А. Амільяновічам, вядомым на Беласточчыне аўтарам партызанскіх апавяданняў. Зала ПДК была запоўнена жыхарамі мястэчка. Прысутныя з вялікай цікавасцю слухалі госця, які расказваў аб злачынствах фашыстаў на Беласточчыне, а таксама аб сваёй працы.

Нядаўна ў ПДК выступіла эстрада «Лявоніха». Выступленне яе вельмі спадабалася гледачам.

П. Іванюк
Міхалова

Што за памылка

— Ці ёсць «Ніва»?

— Няма.

— Ці можна ведаць, чаму няма?

— ...«Ніва» беззваротная, трэба мець сталых пакупнікаў, інакш не аплочваецца.

— ?..

— Гэта значыць, што калі я не прадам гэтага тыднёвіка, дык не хочуць прымаць ад мяне ў Гайнаўцы звароту, а толькі грошы за адпаведную колькасць нумараў. І таму мне не аплочваецца...

Гэтая размова кліента-пакупніка з прадаўшчыцай кіёска «Руху» ў вёсцы Дубіны (Гайнаўскі павет) Марыяй Лапінскай. Нас пацікавіла гэта, і мы звярнуліся да ваяводскай Установы распаўсюджвання друку і кніжкі «Рух» у Беласоку з пытаннем, ці ўспамянутая прадаўшчыца была права ў сваім адказе. Аказваецца, што прадаўшчыцу кіёска «Рух» у Дубінах магчыма дрэнна паінфармавалі адносна ўстановы. Продаж «Нівы» ва ўсіх пунктах «Руху» адбываецца на такіх жа самых умовах, як і іншага друку ў краіне, аб чым падаем да ведама.

Чытачы, патрабуйце «Ніву» ў кожным кіёску «Руху»!

(мк)

ПРЭЧ БАЛОТА

З года ў год папраўляецца ў нас стан дарог і вуліц. Нядаўна мы пабывалі ў Лапскім павеце, а канкрэтна — на тэрыторыі грамадскай рады нарадовай Рынкі. І трапілі якраз на перадавую грамадскую раду ў павеце адносна пабудовы дарог і вуліц. З радасцю хочацца сказаць нашым чытачам аб перадавых вёсках у гэтай галіне.

Паміж Рынкамі і Завыкамі яшчэ некалькі год была звычайная палявая дарога. Потым зрабілі тут гасцінец. Але не задаволіліся гэтым жыхары Завык і Рынкаў, а таксама мясцовыя ўлады. На бягучы год на гэтым гасцінцы запланавалі ўкласці маставую на адрэзку 1000 м. Але ўлажылі 1200 м маставой. Большасць працы пры гэтым выканалі грамадскім чынам жыхары ўспамянутых вёсак. Акрамя таго жыхары вёскі Завыкі адрамантавалі грамадскім чынам 80 м дарогі (за вёскай) у напрамку Доктарцаў. Паспяхова справіліся са сваім планам жыхары вёскі Вялікія Чачкі. Паміж В. Чачкамі і Касцельнай Турасляю планавалася ўкласці 200 м маставой. Але дзякуючы прадпрыймальнасці жыхароў В. Чачкаў укладзена аж 516 м. маставой. Ва ўзнагароду чачкаўцам аддзел дарожнай злучанасці ПРН у Лапах запланаваў укласці маставую на адрэзку 1 км на гэтай жа дарозе. Жыхары вёскі Кавалі адрамантавалі 2 км дарогі (зрабілі жвіровую) паміж Каваламі і Касцельнай Турасляю.

У вёсках Зімнохі, Лешня і Канцавізна да гэтае пары на вуліцах не было маставой. Але бягучы год зрабіўся тут таксама вялікім. Адвечную адсталасць перамагла грамадзянская ініцыятыва, а дакладней гаворачы — грамадскі чын. У вёсцы Зімнохі ўкладзена каля 200 м. маставой, у Лешні — 200 м і ў Канцавізне — 147 м. маставой. Адразу змяніўся выгляд гэтых вёсак.

М. К.

Прачніцеся

Гурток БГКТ у Альхоўцы (Гайнаўскі павет) быў заснаваны яшчэ ў красавіку мінулага года. Старшынёю быў выбраны Мікалай Скепка. На жаль, трэба адзначыць, што гурток не праяўляе амаль ніякай дзейнасці і спіць, як кажуць, мядзведжым сном. Не было дагэтуль ніводнага культурнага мерапрыемства. А месца ў школьным будынку хапіла б, каб наладзіць нейкую тэатральную пастаноўку ці танцавальны гурток. Дык пажадаймa, каб сітуацыя змянілася і гурток урэшце прачнуўся.

Юрка Скепка
Альхоўка

У міжпланетным падарожжы неабходны кіслярод, на зямлі — кніжачка ПКО!

КІНО

Праграма ад 24 — 29.X.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Навасады
„Królewna ze złotą gwiazdą" (czeski) 28—29. X.

Нараўка
„Ciao, ciao Bambina" (włoski) 25—29. X.

Кляшчэлі
„Wyzwanie" (włoski) 24—26. X. i „Korsarze Pacyfiku" I s. (radz.) 27—29. X.

Чыжы
„Przez zieloną granicę" (czeski) 25—29. X.

Чаромуха
„Pies przy klawiaturze" (węgierski) 24—25. X. i „Korsarze Pacyfiku" II s. (radz.) 27—29. X.

Нараў
„Kradzione nie tuczy" (węgierski) 25—29. X.

Белавежа
„Pies przy klawiaturze" (węgierski) 24—25. X. i „15,10 du Yumy" (USA) 27—29. X.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Орля
„Szczęściarz Antoni" (polski) 25—29. X.

Боцькі
„Jak bezpańskie psy" (NRF) 25—29. X.

Гродзіск
„Nasze czasy" (włoski) 28.—29.X.

Брааньск
„Skrzynki na start" (ang.) 24.—26 X. i „Milczące ślady" (polski) 27—29. X.

Райск
„Biuro matrymonialne" (francuski) 25—29. X.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Драгічын
„W środku nocy" (USA) 24.—26. X. i „Wrzesień 1939" (polski) 27—29. X.

Мілейчыцы
„Podróż za ocean" (jugosł.) 24—26. X. i „Wyzwanie" (włoski) 27—29. X.

Нурэц
„Czerwony atrament" (węgierski) 24—26. X. i „Przebudzenie" (czeski) 27—29. X.

Мельнік
„Pierwsza lekcja" (bułg.) 24—26. X. i „15,10 du Yumy" (USA) 27—29. X.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Супрасль
„Wiatr ucichł przed świtem" (czeski) 24—26. X. i „Odwiedziny prezydenta" (polski) 27—29. X.

Міхалова
„Przebudzenie" (czeski) 24—26. X. i „Statek z dynamitem" (rumuński) 27—29. X.

Гарадок
„Pierwsza lekcja" (bułg.) 24—26. X. i „Czerwony atrament" (węgierski) 27—29. X.

Харошча
„Pan kapitan i jego bohater" (NRF) 24—25. X. i „Pięć łusek" (NRD) 28—29. X.

Чорна Весь
„Lato bez marzeń" (węgierski) 24—26. X. i „Bunt kapitana" (czeski) 27—29. X.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Шудзялава
„Sprytna dziewczyna" (czeski) 25—29. X.

Крынкі
„Miłość należy cenić" (radz.) 24—26. X. i „W masce i bez maski" (koreański) 27—29. X.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Новы Двор
„Niepotrzebny" (franc.) 28—29.X.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1.
Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 49.
Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28.80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma.
Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa ul. Wilcza 46 Nr konta PKO 1-5-100024
Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ — w USA.
Nakład 5000 Białk B-2

Незвычайны вечар

2 кастрычніка Дубічы Царкоўныя наведаў аўтобус - выстаўка Аб'яднання гісторыкаў мастацтва. Такога візіту яшчэ дагэтуль не было ў нашай вёсцы. Усе жыхары вёскі хацелі паглядзець на старажытныя рэчы, якія знаходзіліся ўнутры аўтобуса. Выстаўка прысвечана Тысячагоддзю польскай дзяржавы. Уваход бясплатны. Ідуць маладыя, старыя і дзеці. І сапраўды было на што паглядзець. Асаблівую цікавасць выклікала рыцарская зброя. Агляд працягваўся амаль да поўначы.

Мікола Панфілюк
Дубічы Царкоўныя

Скаргі і прапановы

Ой скуры, скуры...

Зіма. Само слова вельмі прыгожае па гучанню. Але з яго ўспамінам дрыжыкі прабягаюць па целе. І тым больш, калі чалавек не мае цёплай вопраткі... Вясковы народ прывык да кажуха, бо гэта вопратка лёгкая, цёплая і не надта каштоўная ў вясковых умовах, калі авечка свая. Садраў і сабраў некалькі авечых скурак, «вырабіў» і сам або сусед-паўкравец пашые з іх кажух — і зіма нястрашная. Гэта проценька толькі сказаць. Скуркі бываюць у гаспадара са сваіх авечак, можна купіць іх у суседа, пашыць кажух таксама ёсць каму. Але найгорш «вырабіць». Не кожны сам можа гэта зрабіць, не кожны ўсё ўмее. А гарбары-самавучкі неахвотна бяруцца «вырабляць» авечыя скуркі на кажухі, бо рабіць гэтага не маюць права. Напрыклад гр. Я. А. з вёскі П. з Гайнаўскага павета папаў пад суд за нелегальны гарбунак авечых скурак. Зразумела, што гэты чалавек мог не ўвайсці ў калізію з правам, калі б ён раней набыў рамесленую карту. Але тут таксама справа няпростая. Не заўсёды самавучка можа атрымаць дазвол. Зрэшты, калі займецца гарбункам толькі дарыўча (у асноўным займаецца гаспадаркаю), дык скажа, што яму «не аплочваецца», бо многа фармальнасцей. Што ж тады рабіць? Хто мае «вырабляць» скуркі на кажухі?

Па-мойму, у рамках арганізавання пунктаў дробнай паслугі трэба сарганізаваць гарбарскія спулдзельні. А такой, напрыклад, Гайнаўскі павет не мае. Прапануем адпаведным уладам сур'ёзна пацікавіцца гэтай справай і на будучыню ўладзіць яе па-гаспадарску.

М. К.

Там, дзе было балота

Раней цяжка было праехаць фурманкамі з Новага Ляўкова ў напрамку Нараўкі. Дарога была выбоістая і ў час непагоды замянялася ў балота. Цяпер за гэтую дарогу ўзяліся людзі. Па ініцыятыве старшыні грамадскай рады ў Старым Ляўкове Мікалая Скепкі і дарожніка Мікалая Пучынскага вырашана разгарнуць грамадскі чын. Людзі возяць жвір, засыпваюць выбоіны, дарога на вачах мяняе свой выгляд. Паабапал дарогі пасадзілі дрэўцы, а ў жніўні пабудавалі мост. Калі хто раней знаёмы быў з гэтай дарогай, не пазнае яе цяпер.

Янка Цялушэцкі
Новае Ляўкова

(Працяг са стар. 3)

Іх павялі на вуліцу. Дайшоўшы да двухпавярховага асабняка, у якім да акупацыі быў райвыканком, абагнулі яго і накіраваліся далей, да былога райваенкамату, за якім ляжаў глыбокі глухі яр... Праз некалькі мінут пачуліся выстралы.

...Мінай правёў у цесця звыш гадзіны. Сядзеў і плакаў, плакаў горка, надрыўна, забыўшы аб усім на свеце. Ён прыйшоў да сябе толькі пасля таго, як ад Шкрэды з'явіўся пасыльны: трэба ехаць...

Ехалі моўчкі, панура, прыгнечана.

«Чаму, за што? — думаў Мінай. — За што іх забілі? Няма больш Міхаська, упартага здаравякі. Няма скромнай Лізы і працавітай, ашчаднай Зіны. Няма і Сярожы, летуценніка і рыбалова. За што?»

Нарада адбылася ў невялікай чыстай хатцы. Шырока расставіўшы доўгія ногі, сядзеў ля акна

142

Райцаў. Карміцеў аб чымсьці шэптам спрачаўся з Бурліным. Шкрэда страчваў праект рэзалюцыі.

З печы звешваліся дзве дзіцячыя галоўкі, і пры выглядзе іх у Міная зноў на момант вочы пакрыліся заслонай.

— Таварышы! — пачаў ён, неймаверным намаганнем волі заглушаючы сваё хваляванне і сваё гора. — Таварышы камандзіры і браты партызаны, час не чакае. Наступіла пара перайсці ў агульнае наступленне: там, у акупіраваных раёнах, нас чакаюць знямоганыя ад фашысцкага самавольства савецкія людзі. Штаб брыгады загадвае: усім атрадам падрыхтавацца да штурму левага берага Дзвіны!

КАНЕЦ

143

Бывае, чалавек думае. Думае днём, думае ноччу і да нічога не можа дадумацца. Для карысных думак галава павінна быць моцная, мацней чыгуннага сагана, тады і толк будзе ад думак.

Возьмем, напрыклад, нашу вёску. Некалі людзі з сярпом і сахой выходзілі ў поле, а сёння гучаць на палях сельгасмашыны. У механізацыі сельскай гаспадаркі мы шагнулі далёка, а ў жывёлагадоўлі ўсё нейк на месцы топчамся. Выкормліваем парсюкоў зусім так, як нашыя прадзеды кармілі. Догляд кароў такі ж, як пры цары Грозным. Словам, ніякага прагрэсу не відаць у гэтай справе. Усё гэта таму, што мы мала задумваемся над прагрэсам, а часцей за ўсё пустыя, непатрэбныя думкі па галаве ганяюцца.

Некаторыя грамадзяне, аматары выпіўкі, сумуюць за перагонным апаратам. Яны не задумваюцца над тым, што пераводзіць муку на самагонку справа зусім лішняя. Яшчэ пры Чынгіс Хане, манголы рабілі з кабылінага малака такі напітак, ад якога тры дні ў галаве шумела. Калі ў нашых вёсках пачнуць даіць кабыл (а ёсць жа іх у нас пропасць) — ад гэтага будзе толькі прыбытак.

Увіце сабе, мілыя грамадзяне, такую сцэнку:

У хаце адбываецца пір. П'яныя і паўп'яныя субяседнікі намагаюцца адзін другога перакрычаць, а тут уваходзіць міліцыя ў пошуках прычыны весялосці.

Гаспадар хаты выходзіць насустрач няпрошаным госцям, выпісваючы нагамі кругелікі. Ён налівае бешанага пойла (з кумыса) і падае прадстаўнікам улады.

Пазнаўшы ў чым справа, міліцыянеры ад выпіўкі адмаўляюцца, бяруць пад казырок, просяць прабачэння і выходзяць.

Тут нават сам генерал міліцыі ніякага пратакола не напіша, таму што ў нашым законе не прадбачваецца канкурэнцыі кабыл са спіртна - гарэлачным манаполем.

Або возьмем, напрыклад, прадукцыю масла. У малаку каровы 4% тлушчу. У аленім малаку гэтага ж тлушчу на 3 разы больш. Значыць з аленяга малака можна адвеяць 12% смятаны, набіць масла, а рэшту малака здаць на пункце скупу, як высокапрацэнтавае.

Пры гэтым каровы трэба карміць, а алені самі кормяцца. Нават зімой разграбаюць снег і скубуць сабе травяныя карэнчыкі. Рогі ў аленей таксама прыгажэйшыя. На такіх рагах хоць антэну расцягвай і за 20 кіламетраў ад хаты з жонкай сабе размаўляй.

Тады і жонкі менш будуць па суседзях бегаць. Гаспадар вернецца з працы і спытае:

— Дзе была ў дзесяць нуль - нуль? Пазыўныя высылаў, а нашая рацыя не адказвала.

Эх, людзі добрыя! Шмат чаго можна палепшыць у гаспадарцы, калі добра падумаць. Толькі не падумайце, людзі добрыя, што дурань думкамі багацее.

Дзядзька Лявонь

ЦУДОЎНАЕ МЫЛА ФАКІРА

Мінула дзесятая гадавіна шлюбу. Лаўра цяпер даглядала больш за хатай, чым за сабой.

Аднойчы Бэрнард прынёс таямнічы пакунак і падаў яго жонцы.

— Што гэта? — спытала.

— Гэта, мілая мая, цудоўнае мыла.

— Цудоўнае?

— Купіў яго ў індыйскага факіра. Ён сказаў, хто гэтым мылам мые рукі, штодзень робіцца прыгажэйшым і малодшым...

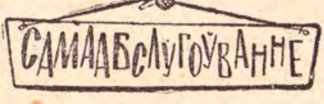
— Глупства, — адказала.

Але пасля спрабавала. А захацеўшы як найхутчэй стаць прыгожай і маладой, мылася цудоўным мылам пачаткова тры разы, пасля пяць разоў, а ў канцы шэсць разоў у дзень. Штодзённа па некалькі разоў пільна ўзіралася ў люстра, ці ёсць вынікі. Пры гэтым, калі пабачыла, што валасы яе растрэпаны, брала грэбень і шчотку. Папраўляла шмінкай лінію вуснаў, укладвала перакрыўленыя фалды сукенкі. А калі зноў глядзела ў люстра, пачынала сама сабе падабацца. Ад гэтага на твары яе з'явілася ўсмешка задавальнення. Злёгку ўсміхаючыся, выглядала шмат маладзей, таму ўсмешка на яе твары засталася ўжо назаўсёды. Жанчына, якая ведае, што выглядае шмат прыгажэй, чым дагэтуль, галаву трымае вышэй, вочы яе пабліскваюць.

Лаўра мылася цудоўным мылам шэсць разоў у дзень. Шэсць разоў у дзень яна маладзела і прыгажэла. Хто шэсць разоў у дзень загляне ў люстра, таму яно прыпамінае, каб празмерна не таўсцець. Адначасова з затратай лішніх кілаграмаў чалавеку прыбывае ахвоты да жыцця і яго радасцей. У Лаўры паявіўся тэмперамент. Рухі яе сталі жывейшыя, ход з грацыяй. І муж быццам бы змяніўся. Стаў больш чулым, далікатным. А гэта яшчэ больш адмалоджвала Лаўру.

І падумаць, што ёсць яшчэ людзі, якія не вераць у цудоўную моц сродкаў, якія прадаюць індыйскія факіры.

Ганс Рэслер

ХТО НАЙЛЕПШ ЛЁТАЕ

На ўроку заалогіі настаўнік пытае вучня:

— Скажы, Міша, хто найлепш і найвышэй лётае.

— Чалавек, — адказаў Міша.

— Чаму?

— Вось, напрыклад, Гагарын. Вакол зямлі абляцеў, узнімаючыся на вышыню да 300 кіламетраў. Ці ж на такой вышыні лётае якая - небудзь птушка?

Янка Зданоўскі
Альхоўка

ВЫНАХОДЛІВЫ

— Скажы настаўніцы, — звяртаецца маці да сынка, — што некалькі дзён не будзеш у школе, бо маеш двух новых брацікаў.

— Добра мама. Але скажу толькі аб адным брацiку, а другога пакіну на наступныя дні.

Коля Вілюк
Палічна

ПІЛЬНАЯ

— Не забудзь толькі, — кажа пані да новапрынятай служанкі, — у 9 гадзін усіх дзяцей накарміць, распрануць, памыць і спаць палажыць.

Калі яна вярнулася позним вечарам, дык спытала аб паводзінах дзяцей.

— Наогул добрыя, — адказала служанка. — Усіх я накарміла, распранула, у ванне выкупала і спаць палажыла. Толькі гэты старэйшы, рыжы, быў вельмі непаслухмяны. Страшэнна супраціўляўся!...

— Рыжы?! — ускрыкнула пані. — Дык гэта ж мой муж!..

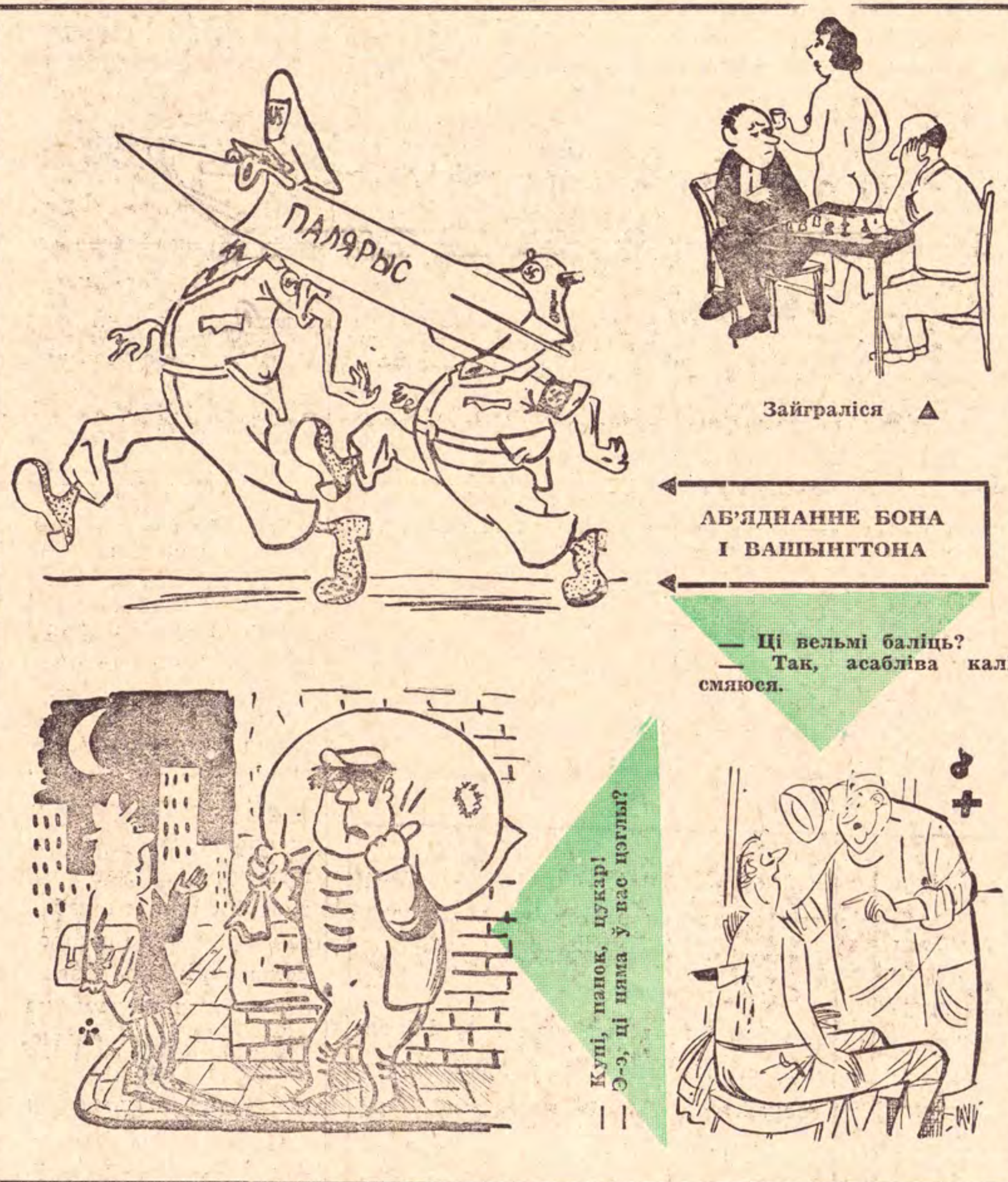
Зэнка

СПЯШАЕ

— Сядайце, дзядзька, падвязу, — крыкнуў Іван суседу, запускаючы матацыкл.

— Дзякую, няма часу, мне трэба хутчэй ісці.

Валодзя Місеюк
Гайнаўка

Зайграліся ▲

АБ'ЯДНАННЕ БОНА І ВАШЫНГТОНА

— Ці вельмі баліць?
— Так, асабліва калі смяюся.

— Купі, панок, цукар!
— Э-э, ці няма ў вас цэглы?

Не кожны вясковы чалавек можа пахваліцца сваімі знаёмствамі ў міністэрстве. А вось жыхары Сакоў, у Бельскім павеце, могуць.

У Міністэрстве сельскай гаспадаркі амаль усе дырэктары паасобных дэпартаментаў ведаюць Сакоўскіх сялян, як лысых коней. Яны там ужо парогі паабівалі. Некаторыя з іх хваляцца, што нават самага міністра, грамадзяніна Ягельскага, асабіста ведаюць. І ўсё гэта дзякуючы камасацыі зямлі, якая ўжо тры разы ў Саках праводзілася. Ніяк не могуць зямельныя ўлады дагадзіць Сакоўскім сялянам. То таму горшы кусок зямлі пападзецца, то гэтаму не такі, як ён хоча. І ніяк паміж сабой не могуць яны дайсці да ладу. Таму ездзяць у міністэрства муцяць там дарма ваду. Быццам працаўнікі міністэрства не мелі іншага клопату, як толькі дзяліць зямлю паміж сварлівымі сакоўскімі гаспадарамі.

Калі ў вёсцы няма ладу, няма зразумення паміж сялянамі, дык і сам справядлівы Саламон тут не рассудзіць.

(Байка)

Казёл з гадамі кінуўся ў распусту.
Сягоння ён адной закруціць галаву,
Назаўтра — новая Каза па густу,
А там ён з трэцяю скубе траву.
З двара у двор, ад статка і да статка,
Не дбае пра Казу і казляняткаў.
— Адумайся! І нораў свой стрымай! —
Перасцярог яго Бугай, —
Даскачашся, што абламаюць рогі
Так некалі намнуць бакі,
Што ў родны хлеў не знойдзеш ты дарогі...
— Ах страх які!
Так і спужаўся! —
Затрос рагаты сівай барадой, —
Яшчэ Казёл не нарадзіўся той,
Хто б сілаю са мною параўняўся...
...Але наскочыла каса на камень —
Знайшоўся на яго Казёл з мацнейшымі рагамі
І так бадзягу рэбры паламаў,
Што ледзьве дуба той не даў.
Ажно ўзмаліўся барадаты:
— Браток! Хоць паўжывым ты адпусці у двор! —
Дальбог не я, а козы вінаваты...
Няхай на іх чума і мор!

* *

На суд грамадскасці я вывеў строгі
Казлоў двухногіх.

ЭДУАРД ВАЛАСЕВІЧ